

1 četvrtak, 31.08.2006.
2 [Otvorena sednica]
3 [Optuženi je ušao u sudnicu]
4 ... Početak u 14.37h
5 SUDSKI SLUŽBENIK: [simultani prevod] Ustanite, molim.
6 Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju zasjeda.
7 Izvolite sjesti.
8 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Dobar dan svima. Molim tajnika da najavi
9 predmet.
10 GĐA SEKRETAR: [simultani prevod] Dobar dan, časni Sude. Ovo je predmet
11 IT-00-39-T, *Tužilac protiv Momčila Krajišnika*.
12 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Hvala. Ima nekoliko pitanja kojima bih
13 se htio nakratko pozabaviti. Prvo je ovo: gospodine Tieger, ako imate namjeru
14 iznijeti bilo kakve komentare ili svoju zabrinutost u vezi s pravilom 84bis,
15 onda Vas molimo da to napravite pri kraju, dakle na kraju Vaše argumentacije u
16 kontekstu završne riječi, a prije nego što progovori gospodin Krajišnik.
17 G. TIEGER: [simultani prevod] To smo razumjeli.
18 G. JOSSE: [simultani prevod] Mogu li samo u pravom trenutku objasniti
19 kakva je situacija?
20 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Da. Onda to bude tada kako ne bismo
21 miješali proceduralna pitanja i saslušavanje te njegove izjave. To je nešto
22 sasvim odvojeno.
23 Mislim da je sada red na Tužilaštvu u tom slučaju da započne sa drugom
24 rundom završne riječi. Izvolite.
25 G. HARMON [simultani prevod] Dobar dan, časni Sude. Što se tiče odgovora
26 na pitanja koja su postavljena Tužilaštvu od strane Vijeća, u ime Tužilaštva
27 obratiti će Vam se gospodin Gaynor.
28
29
30

1 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Izvolite, gospodine Gaynor.

2 G. GAYNOR : [simultani prevod] Dobar dan, časni Sude.

3 Prvo pitanje koje je Vijeće postavilo bilo je sljedeće: "Pretpostavivši
4 da je Tužilaštvo dokazalo ono što tvrdi da je dokazalo, zbog čega bi osuđujuća
5 presuda, zašto ne bi bila zasnovana na kombinaciji poticanja i potpomaganja i
6 podržavanja kao prava vrsta presude?"

7 Tu su dva pitanja i ja ću se sa obadva ukratko pozabaviti. Prvo pitanje
8 je: da li po bilo kojoj od točki optužnice Vijeće može izreći odluku i po
9 pitanju podsticanja i po pitanju potpomaganja i podržavanja? Sudska praksa po
10 tom pitanju još nije u potpunosti razriješena. Želim se pozvati, časni Sude, na
11 izdvojene mišljenje sudije Schomburga i sudije Shahabuddeena koje je bilo
12 priloženo žalbenoj presudi u predmetu *Kamuhanda* od 19.septembra 2005. Sudija
13 Schomburg je ustvrdio da osuđujuća presuda kojoj se navodi dva ili više oblika
14 odgovornosti pod članom 7.1. Statuta, a u vezi sa istom točkom optužnice i u
15 vezi sa istim djelima, može biti nešto što je kumulativno i na taj način
16 nedozvoljeno kumulativno.

17 Sudija Shahabuddeen, sa kojim se suglasila sutkinja Weinberg de Roca,
18 smatraju da situacija nije takva. Međutim, presuda sama, u njoj se detaljno ne
19 razrađuje to pitanje.

20 E sad, drugo pitanje je: da li u ovom predmetu pred nama, da li bi to
21 nosilo pravi rezultat ako bi se napravila kombinacija podsticanja i podržavanja
22 i pomaganja? Po našem mišljenju, niti jedan od oblika odgovornosti, bilo da se
23 gleda zasebno ili zajedno u vezi sa bilo kojom od točaka optužnice, u potpunosti
24 obuhvaća, dakle, ni jedan od njih u potpunosti ne obuhvaća krivične postupke i
25 namjere optuženog u ovom predmetu. Sada ću se pozabaviti sa svakim od ovih

26

27

28

29

30

1 oblika odgovornosti. Prvo: pomaganje i podržavanje. Praksa Međunarodnog suda
2 smatra da je potpomaganje i podržavanje nešto što nosi manji stupanj
3 individualne krivične odgovornosti nego sudioništvo u zajedničkom zločinačkom
4 poduhvatu. Pozivam se na predmet Vasiljević i na odluku Žalbenog vijeća u
5 predmetu *Milutinović* od 21. maja 2003., paragraf 20.

6 "Onaj koji je pomagao i podržavao, izvršava djela koja pomažu, ohrabruju
7 ili daju moralnu podršku u počinjenju nekog zločina. Ta podrška ima značajan
8 utjecaj na samo počinjenje zločina. Potreban mentalni, duševni element je
9 saznanje da ta djela koja čini podržavač i pod... dakle onaj koji podržava i
10 potpomagao to, zapravo pomaže u počinjenju samog zločina."

11 U ovom slučaju, gospodin Krajišnik je činio mnogo više nego što je samo
12 pomagao i ohrabrivao ili pružao moralnu podršku drugima. Grupa osoba,
13 uključujući Krajišnika, zajednički su dijelovi... zamislili, orkestrirali
14 provedbu jedne masovne kriminalne kampanje čiji je cilj bio da se fizički uklone
15 Muslimani i Hrvati iz odabranih teritorija i to bilo kojim sredstvima;
16 uključujući i ovim zločinima za kojeg se tereti u optužnici. Opseg te kampanje
17 znači da je to nešto što nije mogla izvršiti jedna pojedinačna osoba, bilo koja
18 osoba i da je za to neophodno bilo potrebno da doprinesu tome i drugi, mnogi
19 drugi. Karakterizacija krivice optuženog mora biti odraz ove činjenice.
20 Krajišnik nije djelovao sam, a bio je u tolikoj mjeri centralni sudionik da bi
21 bilo neprimjereno da se karakteriziraju zločini koji su počinjeni kao zločini
22 nekog drugog u kojima je on samo bio u ulozi osobe koja pomaže i podržava; kao
23 što je Žalbeno vijeće u predmetu *Tadić* reklo: "Odgovornost za zajedničku namjeru
24 je nešto što nije samo diktirano ciljem i svrhom Statuta,

25

26

27

28

29

30

1 već je i obavezno zbog same prirode mnogih međunarodnih zločina koji se čine u
2 ratnim situacijama. Uglavnom ti zločini nisu posljedica zločinačkih sklonosti
3 pojedinaca, nego čine manifestaciju zajedničke, kolektivne zločinačke svijesti.
4 Zločini se često vrše od strane grupa pojedinaca koji djeluju u skladu sa
5 zajedničkim zločinačkim kriminalnim namjerama."

6 To je bilo, dakle, iz paragrafa 191 Žalbene presude u predmetu *Tadić*.

7 A sad što se tiče podsticanja: to znači podsticati neku osobu da počini
8 neko djelo ili da učini neki propust znajući da bi zločin mogao biti počinjen
9 kada se izvrši ono za šta se, u šta se ta osoba podstiće. Mi smatramo da nema
10 dovoljno iskaza da se podrži takva osuđujuća presuda za podsticanje po svim
11 točkama u ovom predmetu. Želim samo dodati da iz žalbene presude u predmetu
12 *Gacumbitsi* od 7.jula 2006. u paragrafu 61, koji se temelji na činjenicama iz tog
13 predmeta, ali koja ima i širu primjenu; da bi dakle podsticanje moglo
14 jednostavno imati niži stupanj težine kada se gleda krivična odgovornost negoli
15 samo počinjenje. Mi smatramo da, iako je podsticanje nešto što u velikoj mjeri
16 odražava odgovornost optuženog, puno više nego kvalifikacija pomaganje i
17 podržavanje, podsticanje još uvijek nije dovoljan odraz dubine i širine
18 kriminalnog učešća optuženog u navedenim zločinima. Što se tiče pitanja 2(C) i
19 (D), mi smo odgovorili na (A) i (B) još u utorak. Što se tiče 2(C), Vi ste nas
20 pitali sljedeće: ukoliko je optuženi imao objektivnu kontrolu nad osobama ili
21 grupama je su počinile zločine, zbog čega niste zatražili od Vijeća da proglasi
22 optuženog odgovornim prema članu 7.3 Statuta u vezi sa tim djelima. Ili ako se
23 inzistira na članu 7.1, zašto ne za naređivanje počinjenja tih zločina?

24

25

26

27

28

29

30

1 Prvo ću se pozabaviti sa članom 7.3.

2 Kao prvo, da bismo razjasnili, navodi po članu 7.3. iz optužnice, još
3 nisu uklonjeni, još uvijek stoje. Dokazni materijal u ovom predmetu podržava
4 osuđujući presudu za odgovornost nadređenog po svakoj od točaka. Međutim,
5 postoji niz razloga zbog čega nismo u našem podnesku naglasili tu odgovornost po
6 točki 7.3.

7 Kao što Vijeće bez sumnje zna, Vijeće ne može donijeti osuđujuću presudu
8 prema 7.1, a i prema 7.3 za iste postupke u vezi sa bilo kojom konkretnom točkom
9 optužnice jer bi to bilo kumulativno i to na nedozvoljen način. Pozivam se na
10 presudu u predmetu *Blaškić*, paragraf 92.

11 Tamo gdje postoje pravni osnovi za odgovornost i po 7.1 i 7.3, osuđujuća
12 presuda bi trebala biti donesena samo na temelju člana 7.1, a Vijeće treba
13 razmotriti položaj odgovornosti nadređenoga kao otežavajući faktor kod
14 odmjeravanja kazne. Pozivam se na žalbenu presudu u predmetu *Kvočka*, paragraf
15 104 i *Blaškić*, paragraf 91.

16 Postoje tri konkretna razloga zbog kojeg se ne oslanjamo u našem
17 podnesku na 7.3.

18 Kao prvo, kao što smo već iznijeli, optuženi i Karadžić su bili na vrhu
19 kampanje bosanskih Srba za uklanjanje nesrba sa odabranih teritorija i aktivno
20 sudjelovali u pripremi i provedbi te kampanje. Bilo bi, ne bi bilo točno
21 karakterizirati njegovu odgovornost kada bismo tražili osuđujuću presudu za
22 čovjeka koji je zajednički stvorio jednu takvu masovnu kampanju samo navodeći da
23 on nije spriječio ili kaznio ono što je namjeravao, i na taj način

24

25

26

27

28

29

30

1 bismo smanjili dubinu i širinu njegovog sudioništva u počinjenim zločinima.

2 Kao drugo, to bi bilo protiv osnovnih obzira vezanih za pravdu kao i
3 duha Statuta; gdje se traži da oni najviše odgovorni za masovne zločine; dakle
4 bilo bi protiv toga ako bi se obični vojnici, policajci koji su počinili
5 ubojstvo u sklopu te zajedničke kampanje osudili po članu 7.1., a da se oni koji
6 su to smislili, cijelu tu kampanju, samo po članu 7.3.

7 Kao treće, optužnica nigdje ne tvrdi da su optuženi imali odgovornost
8 nadređenog nad svim snagama koje su počinile zločine u ostvarivanju svog cilja
9 da se silom otjeraju nesrbi iz odabranih područja u Bosni. Ti zločini jesu
10 obuhvaćeni odgovornošću prema zajednički zločinački poduhvat, ali ne potpadaju
11 pod osudu pod 7.3. Osuđujuća presuda prema članu 7.3. bi na taj način, ne bi
12 jednostavno bila odraz odgovornosti optuženog za zločine koji su bili počinjeni
13 u ostvarivanju tog cilja etničke podijele silama koje su radile zajednički, ali
14 nad kojima on nije uvijek imao objektivnu kontrolu.

15 Zbog ta tri razloga smatramo da osuđujuća presuda po točki 7.3. po bilo
16 kojoj od točaka optužnice, iako za to postoji potpora u dokaznom materijalu, ne
17 bi bila odgovarajuća stupnju sudjelovanja optuženog u zločinima za kojega se
18 tereti.

19 Što se tiče 2(C) pitali ste zbog čega nismo zatražili da se optuženi
20 proglasi odgovornim za naređivanje? Mi i dalje tvrdimo ono što smo naveli u
21 optužnici da on jeste odgovoran za naređivanje tih zločina. Dokazni materijal
22 podržava osuđujuću presudu upravo zato.

23

24

25

26

27

28

29

30

1 Naređivanje jeste odgovarajući oblik odgovornosti po kojem bi se ovdje
2 moglo izreći osuđujuća presuda. Međutim, mi nismo ustvrdili da je optuženi bio
3 nadređen u odnosu na neke snage, na primjer JNA i njihovo osoblje koje je
4 počinilo zločine ostvarujući cilj etničkog razdvajanja prije osnivanja ove VRS-a
5 12. maja, ne potpada pod njegovu odgovornost. Odnos između JNA i rukovodstva
6 bosanskih Srba prije osnivanja VRS-a bio je odnos suradnje, a ne naređivanja.
7 Dakle, Vijeće bi moglo, izvršavajući i koristeći se svojim diskrecionim pravom,
8 zaključiti da optuženi nije odgovoran za naređivanje JNA i da je umjesto toga
9 radio u suradnji sa JNA kako bi se sproveo onaj cilj zločinačkog plana. Ta vrsta
10 odgovornosti se najbolje odražava u presudi, osuđujućoj presudi za zajednički
11 zločinački poduhvat.

12 Pod (D) ste nas pitali, alternativno, ako se govori o efektivnoj
13 kontroli i ako se pri tome mislilo da optuženi lično nije možda imao objektivnu
14 kontrolu nad nekim ili bilo kojim osobama u grupi koja je počinila navedene
15 zločine; da li to znači da su drugi ljudi u istom tom zajedničkom zločinačkom
16 poduhvatu u kojem je sudjelovao optuženi imali takvu objektivnu kontrolu nad
17 takvim osobama i grupama.

18 Tačno je da su osobe u istom zajedničkom zločinačkom poduhvatu kao
19 Krajišnik imali objektivnu kontrolu nad određenim grupama. Na primjer, Kukanjac
20 je imao objektivnu kontrolu nad vojnicima JNA u 2. vojnoj oblasti. Pravi oblik
21 odgovornosti, kako bi on bio odraz odgovornosti optuženog za zločine koje su
22 počinile snage nad kojima su objektivnu kontrolu imali drugi članovi zajedničkog
23 zločinačkog poduhvata, upravo i predstavlja zajednički zločinački poduhvat.
24 Ukoliko Vijeće zaključi da je optuženi bio član zajedničkog zločinačkog
25 poduhvata, i to u samoj centralnoj grupi, u samoj jezgri tog

26

27

28

29

30

1 poduhvata, on bi bio odgovoran za djela počinjenih i drugih članova te grupe u
2 skladu sa ciljem kojeg taj poduhvat za njim /nerazgovetno/...

3 Pitanje 3, neću čitati celo pitanje. Vi ste, časni Sude, već našli gde
4 su ti pasaži u našem podnesku i na primjer, kada se radi o gospođi Plavšić i
5 gospodinu Koljeviću - oni se pominju kao "marginalizovani" ili "relativno-
6 marginalni", i Đerić i drugi kao relativno slabi - Vi kažete, pitate pri tom: da
7 li mi pod tim podrazumevamo da su neki članovi udruženog zločinačkog poduhvata
8 bili periferni ili nemoćni pošto su dali tom poduhvatu mnogo manji doprinos, dok
9 su ostali činili usku jezgru koja je, u kome svi snose odgovornost za sve
10 počinjene zločine? Drugim rečima, da li je naš stav da učesništvo u poduhvatu
11 kao takvom nije dovoljno da svakog člana tog poduhvata učini odgovornim - ili
12 bar podjednako odgovornim - za sve zločine koji su počinjeni u udruženom
13 zločinačkom poduhvatu?

14 Tražite na koje autoritete se pozivamo u svom stavu.

15 Što se tiče pitanja 3(A), naš odgovor je da je svaki član udruženog
16 zločinačkog poduhvata, koji je imao nameru da ostvari zajednički cilj poduhvata
17 i koji je tom poduhvatu doprineo, krivično odgovoran za zločine koji su
18 počinjeni sa tom zajedničkom svrhom.

19 Kao što sam već pomenula u svojim ranijim podnescima, nigde u zakonu ne
20 postoji uslov da neko mora da da značajan doprinos udruženom zločinačkom
21 poduhvatu da bi bio odgovoran. Pri tom se oslanjamo na žalbenu odluku u, žalbenu
22 presudu u predmetu *Kvočka*, paragraf 56; ustvari paragraf 97. Također, naš je
23 stav da su ipak neki učesnici udruženog zločinačkog poduhvata dali veći doprinos
24 tom poduhvatu nego drugi. To je javno priznalo i Tužilaštvo u tzv. faktičkoj
25 osnovi u predmetu *Plavšić* koji je Pretresno veće u tom predmetu prihvatilo. U
26 našem završnom podnesku koriste se termini kao što su:

27

28

29

30

1 "marginalizovani", "podčinjeni", "potisnuti u drugi plan". Međutim, to samo
2 znači da su ti pojedinci bili "marginalizovani" i "potisnuti u drugi plan" ili
3 "periferni" u odnosu usku jezgru bosansko-srpskog rukovodstva. Neki od učesnika
4 jesu manje doprineli zločinačkom poduhvatu, kao što su Đerić i Subotić, ali su
5 ipak značajno doprineli. Mera u kojoj je neki optuženi učestvovao u zločinačkom
6 poduhvatu jeste faktor koji može da se uzme u obzir pri određivanju kazne.

7 Oslanjamo se na razne izvore i autoritete. Prvo je žalbena presuda u
8 predmetu *Stakić*, paragraf 380, gde Žalbeno veće, pošto je zaključilo da je
9 Stakić bio učesnik udruženog zločinačkog poduhvata, također zaključilo je
10 njegova uloga u zločinima koji su imali zajednički cilj, daleko od minimalne.

11 U žalbenoj presudi *Kvočka*, Žalbeno veće je preispitalo individualno
12 učešće nekoliko optuženih koji su učestvovali u udruženom zločinačkom poduhvatu
13 da organizuju i vode logor Omarska da bi odredilo kaznu.

14 U žalbenoj presudi u predmetu *Babić*, paragraf 40, Veće je prihvatilo da
15 Veće ima pravo, po nahođenju, da proceni učešće određenog optuženog u udruženom
16 zločinačkom poduhvatu u odnosu na učešće drugih kada određuje kaznu.

17 U Vašem pitanju 4 govori se o udruženom zločinačkom poduhvatu,
18 odgovornosti vrste 2. Rekli ste da se to nije pominjalo u fazi postupka po
19 pravilu 98bis. Tražili ste objasnimo zbog čega bi, šta bi smetalo Veću da
20 zaključi da, iako je tada to bilo otvorena mogućnost, sada taj navod ne može
21 više da se razmatra.

22 Naravno, na Veću je da odluči, po svom nahođenju, da li će da primeni
23
24
25
26
27
28
29
30

1 ili neće da primeni odgovornost broj 2 za udruženi zločinački poduhvat.

2 U našoj optužnici je to navedeno u skladu sa sudskom praksom i propisima
3 koji se tiču i koji stipulišu način na koji se iznose optužbe za udruženi
4 zločinački poduhvat. U optužnici su navedene i činjenice koje leže u osnovi za
5 takvu optužbu. Jasno je iz optužnice da je tvrdnja Tužilaštva da je gospodin
6 Krajišnik imao saznanja o zločinačkom sistemu čija je svrha bila da se uklone
7 Muslimani i Hrvati iz opština pomenutih u optužnici, kao i da je imao nameru da
8 taj sistem održava u životu i u funkciji. Mi priznajemo međutim da se o tome
9 nije govorilo u fazi postupka po pravilu 98bis i sada je na Sudu da odluči po
10 svom nahođenju da li će tu vrstu odgovornosti uzimati u obzir i da li će je
11 primeniti.

12 Vaše pitanje broj 5, časni Sude, bilo je da Vas uputimo na vreme kada
13 je... Vaše pitanje broj 5 bilo je: "Koji je prvi zločin, počinjeni zločin,
14 stavljen na teret, u skladu sa navodnim udruženim zločinačkim poduhvatom u kojem
15 je učestvovao i optuženi, i ko su bili učesnici poduhvata u tom momentu?"

16 Prvi je incident 1.1. u prilogu (A). To je ubijanje najmanje 48
17 bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata, muškaraca, žena i dece u Bijeljini 1. i
18 2. aprila 1991. godine.

19 Dok sam na ovoj temi, na temi Bijeljine, hteo bih da unesem jednu
20 ispravku u naš završni podnesak, i to u paragrafu 246.

21 Na kraju ovoga paragrafa, to je prva od navedenih nekoliko tačaka,
22 vidite pominjanje predsednika Mičića. Hteo bih da Vas zamolim, časni Sude, da to
23 izbrišete i da umesto toga napišete "Novaković".

24 A sada, kao što je gospodin Stewart juče naglasio, ovo pominjanje Mičića
25
26
27
28
29
30

1 ili Mičića u paragrafu 246 u našem podnesku, a gospodin Harmon je rekao da je to
2 na strani 27.301 svog izlaganja. Gospodin Stewart je rekao da je to bilo
3 pogrešno pošto je ne Mičić nego Novaković razgovarao sa Krajišnikom, i o tome je
4 svedočio i sam gospodin Krajišnik na strani transkripta 24.298. Taj incident,
5 tj. taj telefonski razgovor se također pominje u paragrafu 333 našeg podneska
6 gde nema više greške nego se pravilno kaže da je to bio Novaković.

7 Također, hoću da kažem nešto malo konkretnije. Gospodin Stewart je jučer
8 rekao, govoreći o paragrafu 246 našeg podneska da gospodin Krajišnik nije
9 razgovarao sa Mauzerom. Mi tvrdimo da to nije tačno. Mi tvrdimo da to što je
10 rekao gospodin Stewart nije tačno. Hteo bih da Vas uputim na transkript, stranu
11 24.298, gde se pominje fusnota 631 u našem podnesku. Samo ću pročitati nekoliko
12 relevantnih redova, to su redovi 9-15.

13 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Gospodine Gaynor, da li možete da
14 navedete i dan pošto mi je teško u transkriptu da nađem datume?

15 G. STEWART: [simultani prevod] 18. maj časni Sude.

16 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] 18. maj. Hvala.

17 G. GAYNOR: [simultani prevod] Hvala, gospodine Stewart. Pročitaću sada
18 dotični pasus, časni Sude:

19 "Ja sam bio u kancelariji u Skupštini Bosne i Hercegovine i ime ovog
20 čoveka je bilo Novaković. Ja sam ga pitao: 'Šta se dešava?' On je rekao: 'Ne
21 mogu ti reći preko telefona.' I onda mu je neko oteo slušalicu iz ruke. Čuo sam
22 zatim glas muškarca koji rekao: 'Dok vi tamo sedite, mi ovde radimo vaš posao
23 umesto vas! 'A ko je to? To je bio gospodin Mauzer.'"

24

25

26

27

28

29

30

1 Sad ću da pređem na drugu temu, časni Sude.

2 Vi ste me pitali tko su bili članovi udruženog zločinačkog poduhvata u

3 vreme...prvih zločina koji stavljeni na teret optuženom u optužnici. Kao što je

4 navedeno u našoj optužnici, cilj udruženog zločinačkog poduhvata bilo je trajno

5 uklanjanje - i to silom i drugim načinima - bosanskih Muslimana, bosanskih

6 Hrvata i drugog nesrpskog stanovništva iz velikih delova Bosne i Hercegovine

7 putem zločina koji su kažnjivi po Statutu ovog Tribunala. To je bila ogromna

8 mašinerija udruženog zločinačkog poduhvata. Kao bilo koja velika mašinerija,

9 učesnici u njoj nisu bili statični. Učesnici udruženog zločinačkog poduhvata

10 učestvovali su na razne načine u raznim područjima, geografski gledano, ali sa

11 sa zajedničkom namerom da obezbede dostizanje cilja; tj. trajnog uklanjanja

12 nesrpskog stanovništva iz odabranih teritorija u velikim delovima Bosne i

13 Hercegovine.

14 Krajem marta 1992. godine u vreme prvih zločina koji su navedeni u

15 optužnici, udruženi zločinački poduhvat već je uključivao veliki broj pojedinaca

16 uključujući Krajišnika, Karadžića, Koljevića, gospođu Plavšić, Arkana,

17 Miloševića, Mauzera, Miću Stanišića, Mandića, Brđanina i Kukanjca. U njemu su

18 također bili i srpski krizni štabovi koji su u to vreme već bili osnovani;

19 pripadnici MUP-a Republike Srpske; srpske Teritorijalne odbrane i paravojnih

20 grupa kao i pripadnici JNA. Časni sude, Vi možete pitati zbog čega Mladić nije

21 na toj listi. Mladić i drugi pripadnici Vojske Republike Srpske postali su deo

22 tog udruženog zločinačkog poduhvata 12. maja 1992.godine kada je osnovana Vojska

23 Republike Srpske.

24 Sada da pređem na pitanje broj 6. To je konkretno pitanje o Glogovi.

25 Vaše pitanje glasi: "Da li je navodni napad na Glogovu radnja u okviru navodnog

26 udruženog zločinačkog poduhvata u kome je učestvovao i optuženi? Ako jeste,

27 objasnite zbog čega, uzimajući u obzir da ni Karadžić ni Mladić, prema svim

28

29

30

1 Izgledima, nisu znali o tome dok se to već nije desilo, a Đerić je izgleda bio
2 nezadovoljan zbog toga?"

3 Ovaj napad bio je jedna akcija u okviru udruženog zločinačkog poduhvata,
4 uključujući i optuženog. Opština Bratunac bila je opština sa većinskim
5 muslimanskim stanovništvom koja se graničila sa Srbijom. Kao takva, bila je od
6 ključnog značaja za ostvarenje strateškog cilja broj 3. Priroda radnji koje su
7 počinjene tokom napada na Glogovu, koji je bio podudaran sa istovremenim ili
8 skoro istovremenim napadima u drugim delovima odabrane teritorije, je takva da
9 su snage koje su učestvovalе u tom napadu, kao i odobrenje koje je stiglo sa
10 visokog nivoa pre tog napada, kao i razoružavanje koje je sprovedeno pre napada
11 - pri čemu nije bilo nikakvih pokušaja da se privedu sudu ili odgovornosti oni
12 koji su odgovorni za napad - to su sve elementi koji potvrđuju stav da je napad
13 na Glogovu izvršen kao deo kampanje da se eliminišu nesrpski stanovnici iz
14 odabranih teritorija.

15 Vi ste postavili jedno konkretno pitanje, zbog toga ću Vas uputiti na
16 konkretne elemente onoga što sam upravo naveo.

17 Dokazni materijal pokazuje da je napad na Glogovu bio planiran u okviru
18 plana da se stvore srpske teritorije u opštini Bratunac nasilnim uklanjanjem
19 Muslimana. Napadi i etničko čišćenje muslimanskih naselja Suha i Voljevica su
20 potom usledili.

21 Neki elementi napada na Glogovu kao što su razoružavanje sela, napadanje
22 sela, sravnjivanje kuća i džamije sa zemljom, etničko čišćenje stanovništva,
23 odvajanje muškaraca, prebijanje, ubijanje muškaraca, a zatim nasilno uklanjanje
24 stanovnika iz te opštine. To sve sledi već postojeći obrazac napada na

25

26

27

28

29

30

1 muslimanska naselja koja su prethodila tome u opštinama koje su se graničile sa
2 Srbijom ili su na drugi način kao teritorije bile od ključnog značaja za
3 realizaciju strateškog cilja broj 3 i to su: Bijeljina, Foča, Zvornik, Višegrad
4 i Vlasenica. U drugim krajevima Bosne primećuje se isti obrazac napada u drugim
5 opštinama kao što su Sanski Most, Bosanska Krupa, Brčko, Prijedor i Dobojo.

6 Plan da se napadne Glogova podrazumevao je i odobrenje vrhovnog
7 rukovodstva Republike Srpske i Srbije.

8 Operativno planiranje tog napada sprovela je JNA.

9 Odluka da se napadne Glogova, da se zapali deo sela i da se nasilno
10 ukloni stanovništvo je kao i etničko čišćenje muslimanskih naselja uopšte,
11 formalno je doneta u bratunačkom kriznom štabu na jednom sastanku kojem su
12 prisustvovali pripadnici JNA, pripadnici srpske Državne bezbednosti, komandant
13 Teritorijalne odbrane i šef policije. Napad na selo bio je koordiniran i bio je
14 zajednička akcija. Napadačke snage sastojale su se od pripadnike JNA,
15 Teritorijalne odbrane, policije i tzv. "dobrovoljaca" iz Srbije.

16 Dobrovoljci koji su uzeli učešće u tome bili su sprovedeni tamo iz
17 Srbije, a sproveo ih je Goran Zekić koji je bio pripadnik bosansko-srpske
18 Skupštine i glavnog odbora SDS-a; zatim Čogić, Džokić koji je bio potpredsednik
19 srebreničkog SDS-a, Miroslav Deronjić koji je bio predsednik Skupštine opštine
20 Bratunac i srpska policija. Po rečima Zekića, dobrovoljci i JNA su delovali
21 zajednički po jednom dogovoru između njihovog rukovodstva i rukovodstva
22 Republike Srpske.

23

24

25

26

27

28

29

30

1 Napad na Glogovu je za rezultat imao ubijanje 65-ero Muslimana, paljenje
2 velikog dela tog sela i proterivanje celog muslimanskog stanovništva, zatvaranje
3 muškaraca i uništavanje jedine džamije u selu. Isti ili slični napadi bili su
4 sprovedeni odmah potom na druga muslimanska naselja.

5 Muslimanski muškarci iz tih naselja i iz Glogove držani su u mestima
6 zatočenja gde su bili prebijani, ubijani i kasnije su nasilno uklonjeni iz
7 opštine.

8 Posle napada Deronjić je pozvan na Pale gde su on i drugi predsednici
9 bosansko-srpskih kriznih štabova raportirali Mladiću, Karadžiću i Ostojiću o
10 tome kakva je vojna situacija na terenu. Mape Bosne koje pokazuju etničku
11 strukturu opština su stajale iza njih gde su srpske teritorije bile označene
12 plavo, a muslimanske zeleno. Deronjić je detaljno objasnio etničko čišćenje koje
13 je sprovedeno i koje se i dalje sprovodilo u Bratuncu. Posle tog izlaganja
14 Deronjića, Ostojić je primetio kako je "...opštinska vlada Bratunca nešto što se
15 sad može obojiti plavo."

16 Nema dokaza da Karadžić nije znao za taj događaj u Bratuncu pre ovog
17 sastanka.

18 U vreme tog brifinga, Mladić još uvijek nije bio imenovan za načelnika
19 Glavnog štaba i on je dobio obavještenje... i da je u to vreme dobijao
20 obaveštenja o vojnim akcijama na terenu. Dva dana kasnije, na 16. sednici, on je
21 formalno i zvanično imenovan za načelnika Glavnog štaba Vojske Republike Srpske.

22 Dokazi ne pokazuju iz kog razloga je Đerić izrazio nezadovoljstvo u
23
24
25
26
27
28
29
30

1 vezi sa napadom na Glogovu, ali ono što pokazuje to da su oni Muslimani koji su
2 etnički očišćeni iz Bratunca stigli na Pale nekoliko dana kasnije. /?Đerić/ je
3 to znao i dao je materijalnu pomoć onim naporima koji su ustvari imali za
4 rezultat to da se oni uklone iz bosansko-srpske teritorije.

5 Deronjića nikada nije kritikovao ni Karadžić, ni Mladić, ni Ostojić za
6 ove akcije koje je preduzeo i koje je opisao u svojem usmenom izvještaju.

7 Deronjić također nikad nije bio gonjen niti kažnjen za napad na Glogovu
8 od strane srpskih vlasti, vlasti bosanskih Srba.

9 Dapače, on je bio postavljen u Glavni odbor SDS-a i postao je
10 potpredsednik SDS-a.

11 Ukratko rečeno, znači, jasno je na osnovu dokaza da je napad na Glogovu
12 bio klasičan primer jedne operacije združenog zločinačkog poduhvata koja je u
13 potpunosti postigla svoje ciljeve.

14 Sada ću preći na pitanje broj 7. Vi ste pitali u vezi sa... Vi ste prvo
15 citirali, časni Sude, dva paragrafa iz našeg podneska paragraf 225 i to jedan
16 deo koji kaže: "Naročito aprila i maja neki krizni štabovi su..." itd. Onda ste
17 pitali: "Da li je teorija Tužilaštva da su samo neki krizni štabovi bili deo
18 udruženog zločinačkog poduhvata?"

19 Naš odgovor je na to, pre svega da su svi srpski krizni štabovi bili deo
20 udruženog zločinačkog poduhvata. Paragraf 225 odgovori o kriznim štabovima koji
21 su izdavali naloge vojnim jedinicama. Imamo također i tesnu saradnju njihovu sa
22 Vojskom Republike Srpske i lične kontakte sa Mladićem. To je paragraf 230. Ovi
23 paragrafi ne znače taj stav, da su neki krizni štabovi bili van združenog
24 zločinačkog poduhvata, već jednostavno razmatraju odnos između vojnih i nekih
25 pojedinačnih, između vojske i nekih pojedinačnih kriznih štabova.

26

27

28

29

30

1 U izveštaju *Hanson*, o ovome se također... taj izveštaj se bavi vojnim
2 ovlašćenja kriznih štabova i to veoma pomno. Neki krizni štabovi, naročito
3 aprila i maja, su dakle pre ustrojavanja, osnivanja VRS-a, zaista komandovali
4 lokalnim naoružanim jedinicama. U drugim oblastima pak, krizni štabovi nisu
5 komandovali oružanim jedinicama pošto je JNA bila prisutna. Odnosno lokalna
6 Teritorijalna odbrana već je imala jednu robusnu komandnu strukturu koja je već
7 bila ustrojena. Međutim, ukupan sistem, ukupna šema bila je tako da su
8 minimalno... u najmanju ruku... tj. svi krizni štabovi podržavali i koordinirali
9 sa srpskim oružanim snagama u opštinama i davali sredstva i regrute, odnosno
10 obveznike, što je sve olakšavalo operaciju, operacije tih oružanih jedinica.

11 Bez toga oni to ni ne bi mogli da operišu. Svi krizni štabovi su
12 podržavali te operacije kako bi se postigao cilj združenog zločinačkog poduhvata
13 jer su one osnovane i održane od strane bosansko-srpskog rukovodstva. Iako, kroz
14 varijantu A i B i Đerićevo naređenje od 26. aprila, upravo da se zadržala i
15 očuvala vlast na opštinskom nivou na teritorijama na koje su imali pretenzije.
16 Čak i oni krizni štabovi koji nisu možda igrali neku veću ulogu u komandovanju
17 lokalnim oružanim snagama, učestvovali su u kampanji progona time što su
18 nadzirali progon, odnosno uklanjanje silom, preseljenje silom onih koji nisu
19 bili Srbi i time što su izdavali naloge da se sprovode diskriminatorne mere
20 protiv onih koji nisu bili Srbi.

21 Sada pređem na sledeće pitanje, odnosno Vaše osmo pitanje koje je malo
22 duže, ali mislim da ipak treba da ga pročitam da bi bilo u transkriptu. Znači:
23 Koja vrsta dokaza razgraničava između kriznih štabova i uopštenije govoreći
24 počinilaca zločina koji su to činili kao deo jednog navodnog združenog
25 zločinačkog poduhvata, od onih koji nisu bili deo združenog zločinačkog
26 poduhvata, ali koji su angažovani? Odnosno koji su vršili jedne slične, odnosno
27 paralelne, odnosno nezavisne aktivnosti tog tipa, ratne zločine *per se* koje se
28 odnose na vođenje građanskog rata, za razliku od onoga što je navodni cilj
29 združenog zločinačkog poduhvata, odnosno što bi se moglo nazvati jednim običnim
30 siledžijstvom ili razbojništvom koje je jednostavno nastalo kao rezultat sloma

1 javnog reda i mira?

2 Pre svega, dokazi uopšte ne pokazuju da je postojao slom javnog reda i
3 mira nego da je on bio delimičan i selektivan.

4 Znači, drugo: po dokazima može se zaključiti da su svi krizni štabovi
5 delovali kao deo združenog zajedničkog poduhvata, odnosno nema pouzdanih dokaza
6 da je postojalo takozvanih imitatorskih, odnosno sličnih, odnosno nezavisnih
7 kriznih štabova.

8 Što se tiče toga koja vrsta dokaza određuje da određeni krizni štab
9 delovao kao deo združenog zločinačkog poduhvata, mi tvrdimo da sudsko Veće treba
10 da apsolutno razmotri sledeći spisak faktora koji, doduše nisu konačni. Ali u
11 svakom slučaju, treba da razmotri kako je stvoren Krizni štab i ko ga je
12 stvorio, zatim opšti sastav Kriznog štaba, dali je sadržao pojedince koji su
13 imali funkcije na vlasi kao što su, recimo, šefovi Stanice javih bezbednosti,
14 šefovi Teritorijalne odbrane, ljudstvo Vojske Republike Srpske, odnosno
15 predstavnici SDS-a, zatim odnos između članova Kriznog štaba koji su bili u
16 združenom zajedničkom poduhvatu. Zatim, izraz namere od strane članova Kriznog
17 štabova koji je apsolutno u skladu zajedničkim ciljem, odnosno dokazi o
18 komunikaciji između članova zajedničkog združenog poduhvata i kriznog štaba, kao
19 i o drugim akcijama kriznog štaba koji su u skladu sa ciljevima združenog
20 zločinačkog poduhvata, uključujući i zločine protiv Muslimana i Hrvata i njihove
21 imovine, i dokazi o prihvatanju instrukcija koje su Kriznim štabovima davali
22 učesnici u združenom zajedničkom poduhvatu.

23 Mnogi od ovih pojedinačnih pitanja se također generalno primenjuju...
24 mogu se primeniti uopšte na počinitelje. Jedan spisak tih daljnjih pitanja koji
25 također ne bi bio konačan, bio bi ovaj: da li je počinilac bio učesnik ili na
26 bilo koji način povezan sa bilo kojim organizovanim telima koja su vezani za

27

28

29

30

1 za združeni zajednički poduhvat? Da li su počinjeni zločini u skladu sa sličnim
2 sistemom sličnih zločina od strane ZZP, odnosno učesnika u ZZP-u. Da li je
3 učesnik u to isto vreme bio učesnik u ZZP-u, odnosno, instrument takvog
4 poduhvata? Da li je akcija, da li su radnje počinitelja pospešivale ostvarivanje
5 ciljeva ZZP-a? Da li je taj njegov akt implicitno ili eksplicitno ratifikovan od
6 strane učesnika u ZZP-u? Da li je počinitelj radio u saradnji ili u sprezi sa
7 učesnicima u zajedničkom zločinačkom poduhvatom u bilo koje relevantno vreme? Da
8 li je išta učinjeno da se on kazni? Da li su slične radnje kažnjene od strane
9 onih učesnika u tom poduhvatu koji su bili u poziciji da to urade? Da li su
10 članovi, učesnici u ZZP-u ili oni koji su bili njihove alatke, njihovi
11 instrumenti i dalje družili i sarađivali sa učiniteljima, počiniteljima nakon
12 toga? Da li su te sve radnje počinjene u kontekstu jednog sistematskog napada,
13 uključujući i napad relativno niskog intenziviteta, tokom dužeg perioda?

14 Prilikom ispitivanja dokaza u vezi sa zločinom uopšte, mi tvrdimo da
15 ćete, časnici Suda, naći da što se tiče bilo kojih od krivičnih dela koja su
16 dokazani da su oni u stvari bili nešto što je prevazilazilo ono što je bila
17 namera optuženog. Mi tvrdimo da treba da ustanovite sledeće:

18 Da je bilo predvidivo da se takvi zločini mogu počiniti i da je optuženi
19 voljno preuzeo taj rizik; odnosno predvidljivosti zločina mora da se ceni u
20 svetlu, između ostalih i dokaza da je postojalo sistematsko naoružavanje
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 srpske populacije i jedna kampanja da se razoružaju Muslimani i Hrvati.

2 Zatim, da je bosansko-srpsko rukovodstvo stvorilo i pospešivalo jednu
3 kulturu nekažnjivosti u odnosu na zločine počinjene protiv nesrba od strane MUP-
4 a, VRS-a i paravojnih snaga kao što sam i tvrdio u utorak, a i dalje, sprovodeći
5 zakon protiv Srba koji su vršili zločine, čak i neke minorne, protiv svojih
6 srpskih sunarodnika.

7 Zatim, dokazi da je bosansko-srpsko rukovodstvo obavljalo sistematsku
8 kampanju progona putem zločina o kojima se govori u optužnici i također dokaza
9 da je bosansko-srpsko rukovodstvo sprovodilo jednu propagandnu kampanju. Ono je
10 htelo da u srpsku populaciju BiH usadi etničku mržnju i strah od uništenja od
11 strane Muslimana i Hrvata. Znači, koncepcije bratstva i jedinstva i
12 međunacionalne tolerancije su svesno unižavane i diskreditovane. Muslimani i
13 Hrvati su također dehumanizovani u tom procesu.

14 U ovom ovakvom jednom okruženju, jedne sistematske kampanje, jedne
15 narasle... odnosno podsticane etničke mržnje naoružanog srpskog naroda,
16 razoružanog nesrpskog naroda; jedne svesno stvorene kulture nekažnjivosti u
17 odnosu na zločine protiv nesrba, takvi oportunistički zločini protiv nesrba u
18 opštinama u kojima u kojima se govori u optužnici, koji su se zaista i dogodili,
19 bili su relativno, odnosno razumno predvidivi, a optuženi svestan da su oni
20 moguća posledica sprovođenja udruženog zločinačkog poduhvata.

21 Ja sam završio sa odgovorima. Prepuštam riječ gospodinu Tiegeru.

22 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Imate sat vremena ukupno. Vidim da Vam
23
24
25
26
27
28
29
30

1 je malo ostalo. /?Izvolite, nastavite./

2 G. TIEGER: [simultani prevod] Samo da kažem da je ovo što je rekao da je
3 to sve veoma važno.

4 Dakle, samo nekoliko komentara u vezi sa predloženom izjavom koju će
5 izgovoriti optuženi. Kao što znate to je nešto što u našem sistemu iz kojeg ja
6 dolazim, to nije uobičajena stvar, a jako je česta u sistemu građanskog prava. U
7 ovom hibridnom sistemu, to je uključeno posredstvom pravila 84bis, međutim mora
8 se podrazumijevati da prema pravilu 85, svaki iskaz treba davati pod zakletvom i
9 da treba biti podvrgnuto unakrsnom ispitivanju. Nije namjera toga da je to
10 pokušaj da se to, dakle pravilo 84bis ne omogućava da se izbjegne unakrsno
11 ispitivanje i da se ponovno proba s nečim novim da bi se riješila situacija.
12 Dakle, tome ne treba pridavati nikakvu težinu, barem Vijeće ne.

13 Želim napomenuti da je optuženi u predmetu *Lima* tražio, nakon što je
14 dao iskaz, da izrekne jednu takvu izjavu i da mu je to upravo zbog toga bilo
15 onemogućeno. Ovdje je optuženi svjedočio duže nego itko dosada, u svakom
16 slučaju, jako dugo.

17 Međutim, u ovom konkretnom slučaju, pošto Vijeće možda želi saslušati
18 šta gospodin Krajišnik ima za reći, mi smo već obavijestili Obranu da nemamo
19 namjeru da iznesemo bilo kakve prigovore na to, osim tri kratka komentara koja
20 smo zamolili da oni skrenu pažnju da bi trebalo ih isključiti. Dakle, to je naš
21 stav.

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 /prevod engleskog transkripta: "Hvala."/

2 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Hvala, gospodine Tieger. Prije nego što
3 nastavimo imam još jedno pitanje za gospodina Gaynora, a u vezi sa nečim što je
4 rekao. Htio bih samo vidjeti da sam Vas dobro razumio. Kad ste, govoreći o
5 paragrafu... samo da pronađem... da, 246, da, tako je, rekli ste da je istina da
6 je gospodin Krajišnik nije razgovarao sa gospodinom Mičićem, nego sa gospodinom
7 Novakovićem, a zatim ste rekli da je razgovarao sa Mauzerom i onda se pozvali,
8 naime, pročitali ste jedan dio stranice 23.298.

9 G. GAYNOR: [simultani prevod] Časni Sude, to je bila 24.298.

10 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Mislím sam da sam tako rekao. Ali u
11 svakom slučaju, na tu sam stranicu mislio. Dakle, Vi ste nam to pročitali. Ako
12 bih ja pokušao svojim riječima shvatiti i prepričati šta se tu događa, zaključio
13 bih da gospodin Krajišnik telefonski razgovara sa gospodinom Novakovićem, da
14 netko zatim je zgrabio slušalicu, izgovorio nekoliko riječi i da je nakon toga
15 ta osoba za koga je gospodin Krajišnik da se radilo o tom Mauzeru, da je on
16 prekinuo razgovor, spustio slušalicu i da je time razgovor bio završen.

17 Po Vašem mišljenju, razgovarati to ne znači stvarno voditi razgovor,
18 nego dovoljno je čuti nečije riječi, riječi neke osobe koja se uplela u
19 telefonski razgovor koji ste Vi vodili s nekim drugim. Jesam li dobro shvatio
20 situaciju?

21 Ako bih počeo stvarno iščitavati i ako Vi imate namjeru stvarno zauzeti
22 ovakav stav koji sam sad iznio, mislim, jer Vi tu kažete u ređu 246 da je
23 gospodin Krajišnik tog dana nazvao Krizni štab Bijeljinu, ali ipak ste mogli
24 reći da je gospodin Mauzer govorio njemu, jer ja tu ne vidim da je gospodin
25 Krajišnik bilo šta rekao kao odgovor tom Mauzeru. Ne znam, možda griješim.

26

27

28

29

30

1 Vi kažete: "Razgovarao je sa Mauzerom jer je tako rekao gospodin
2 Krajišnik." Međutim, iz ovog što vidim da je gospodin Krajišnik rekao, meni to,
3 kod mene ne stvara utisak da se radilo o razgovoru. Jer ja ako kažem da sam
4 razgovarao sa nekom osobom, obično mislim da sam i ja isto sudjelovao u tom
5 razgovoru, a ne samo slušao nekog tko nešto govori ili se iz daljine dere na
6 nekog. Samo pokušavam shvatiti o čemu se radi.

7 G. GAYNOR: [simultani prevod] Hvala što ste mi pružili priliku da
8 razjasnim. To je tačno. U skladu sa ovom stranicom transkripta jasno je da je
9 gospodin Mauzer govorio o gospodinu Krajišniku. Nema nikakvog pokazatelja da je
10 gospodin Krajišnik na to odgovorio. Shvaćam što ste željeli reći. Hvala što ste
11 mi na to ukazali.

12 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] U redu. Onda možemo ići dalje.

13 Gospodine Stewart, gospodine Josse, da li biste Vi više voljeli da
14 počnemo sada ili da pođemo na pauzu? Možda ću imati problema ako ne krenemo sada
15 odmah. Ali sve ovisi o tome koliko Vam treba vremena za završni dio Vašeg
16 završnog govora.

17 G. STEWART:[simultani prevod] Časni Sude, mi nećemo prevazići ono
18 vrijeme koje je Vijeće imalo na umu. Pitam se da li ćemo i toliko koristiti
19 vremena. U svakom slučaju, bili bismo zahvalni na sada jednoj pauzi.

20 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Samo da vidim. Ako sada pođemo na pauzu,
21 pa nastavimo sa radom u 16.00, da, mislim da ćemo to moći onda riješiti. Neće
22 biti nikakvih problema sa trakama, pa zato da bismo morali imati nove u pauzu.
23 Dakle, imamo pauzu od 25 minuta. Nastavljamo u 16.00h.

24 SUDSKA SLUŽBENICA: [simultani prevod] Molim ustanite.

25

26

27

28

29

30

1 ... Početak pauze u 15.34h

2 ... Sednica nastavljena u 16.02h

3 SUDSKA SLUŽBENICA: [simultani prevod] Ustanite, molim.

4 Izvolite sjesti.

5 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Gospodine Stewart, izvolite.

6 G. STEWART: [simultani prevod] Hvala, časni Sude.

7 Časni Sude, jedan od razloga zbog kojeg smo zatražili pauzu tada je bio
8 taj što sam želio iskoristiti priliku da sa svojim kolegom gospodinom Josseom
9 porazgovaram o njegovoj reakciji na to kako su se stvari odvijale prethodnih
10 dana i danas. Smatram da je uvijek od koristi u kojoj se mjeri gospodin Josse
11 slažemo. U takvim stvarima često bude, i sada se također je takva situacija.

12 Časni Sude, ono što se sad dogodilo je nešto što stvarno...
13 /nerazgovetno/ zadovoljavajuće. Tužilaštvo, s obzirom da je dobilo negativan
14 odgovor na njihov zahtjev da se duplicira broj riječi u njihovom završnom
15 podnesku, dakle nakon što je to bilo odbijeno, oni to nisu ni napravili. Dakle,
16 oni nisu produžili taj tekst. Jedan dan je bio dodijeljen Tužilaštvu i
17 Tužilaštvo je na svoj užurbani, efikasan način uspjelo proći kroz 101 stranicu
18 transkripta i dodali su možda taj dio još onim stranicama, onih 60.000 riječi iz
19 njihovog završnog podneska.

20 To je naravno legitimni taktički postupak. Ne možemo se o tome buniti.
21 Nama se to nije dopalo, ali šta ćemo, šta se može.

22 Ali šta se događalo? Oni su jurili kroz tu svoju prezentaciju i to je

23

24

25

26

27

28

29

30

1 ličilo na one uglađene američke novinske programe gdje se predaje riječ jedan
2 drugom, veoma efikasno, veoma izglađeno i polirano. Oni se na kraju nisu uspjeli
3 pozabaviti sa odgovorom na onih nekoliko pitanja, osim sa jednim ili dva, koje
4 je Vijeće postavilo na svom spisku od prije nekoliko dana, zapravo prošlog
5 tjedna. Dakle, nisu stigli to napraviti.

6 Jučer nam je jasno rečeno da će oni se držati svojih sat vremena. Tada
7 smo shvatili da će se oni odgovorima na pitanja pozabaviti tada. To je bilo
8 jasno. Oni su svoj sat iskoristili tako što se gospodin Gaynor bavio tim
9 neriješenim pitanjima. To se radilo tako da se išlo i na ono da se odgovori,
10 dakle, na pitanje. Istovremeno, iako se povremeno i zastranjivalo od toga što je
11 bila poanta pitanja. Međutim, istovremeno su, kažem, uključili, da tako kažem,
12 treći dio svog završnog podneska. Prvi dio je bio onih 59.000 i nešto riječi.
13 Drugi dio je bila 101 stranica transkripta, a treći dio ovo danas.

14 Tokom ovog postupka, zbog postupka koji je bio prihvaćen u cijelom nizu
15 navrata, a to je situacija s kojima smo mi upoznati, ali jednostavno je
16 drugačiji sistem nego što se to kao što se to radi kod nas. U svakom slučaju,
17 cijeli ovaj posao mogao biti puno efikasnije organiziran da su jednostavno svi u
18 sudnici iznijeli svoje stavove i razmijenili mišljenja. Sad smo mi dobili jednu
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 ovakvu jednu situaciju gdje se s kompliciranim pitanjima bavimo na ovaj način.
2 Umjesto da se držimo onoga što potpada pod odgovarajuću proceduru pred ovim
3 vijećima, gdje se to treba raditi pismenim putem, a sve se to odjedanput događa
4 usmeno, zadnjeg dana i evo! Takva je sad situacija.

5 Dakle, to je naš prosvjed. Cijeli niz faktora je doprinio ovome da ova
6 stvar ima sljedeći efekat. Pustiti ćemo sad na stranu to što je gospodin Tieger
7 rekao da ipak zadnja riječ pripada gospodinu Krajišniku. Mi smatramo da je to i
8 više nego fer, s obzirom na sve okolnosti. Ovo je dakle imalo učinak, takav
9 učinak da je Tužilaštvo malo zadnju riječ.

10 Časni Sude, mi se nadamo da to, naravno, na kraju neće imati veze,
11 ali... mi smatramo da je Vaš zadatak, kao što smo i ranije rekli, ogroman i
12 težak i takav će i ostati. Morate prosijati gomilu tog materijala i vidjeti šta
13 iz tog izađe i primijeniti na razmatranje tog materijala često složene, ponekad
14 nepregledne, tj. nejasne, ali i čak i kompliciranu, ali uvijek značajnu sudsku
15 praksu Međunarodnog Suda.

16 Dakle, sada kada sam to rekao, časni Sude, Obrana ima namjeru učiniti i
17 ono što smo i rekli da ćemo napraviti, a to je replicirati. Mi ćemo to učiniti u
18 roku koji nam je dodijeljen. Mi ćemo iznijeti nekoliko kratkih komentara na
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 temu, kao što smo i očekivali, što bi i trebalo biti svrha današnjeg govora.
2 Kada to napravimo, imati ćemo još nekoliko komentara.

3 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Gospodine Stewart, da Vas pitam nešto.
4 Vi ste nekoliko puta upotrijebili jednu riječ "daunting". Danas sam proveo neko
5 vrijeme pokušavajući sa kolegama saznati šta ste zapravo mislili. Gledali smo
6 čak i po rječniku. Našli smo nekoliko značenja. I za svako smo se pitali: "Je li
7 to upravo ono što je gospodin Stewart stvarno mislio?". Mi nismo izvorni
8 govornici tog jezika.

9 G. STEWART: [simultani prevod] Pa, vjerojatno ste onda u pravu. To je
10 vjerojatno upravo ono što sam imao na umu jer imam osjećaj da znam šta ta riječ
11 znači, ali će moja definicija biti nesavršena. Dakle, ono što sam imao na umu je
12 da je to, da je to jedan izazovan zadatak, skoro zastrašujuće izazovan. Ne želim
13 time reći da ćete biti zastrašeni time. Ali dakle, jedan izazovan zadatak, a
14 nekima bi moglo biti i zastrašujući zadatak, težak zadatak. Ako ste, se nalazite
15 pred nekim velikim brdom ili planinom i morate se popeti ili se možda se
16 gospodin Harmon mora tuda popeti, to bi bilo zastrašujuće. Možda ne gospodinu
17 Harmonu, ali bi tako moralo biti.

18 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Tako sam to i ja shvatio, a to ne piše,
19 na žalost, u *Oksfordskom* rječniku.

20 G. STEWART: /nedostaje simultani prevod/
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Oprostite što sam potrošio vrijeme na
2 to.

3 G. STEWART: [simultani prevod] Ja bih vrlo rado čuo kakva je francuska
4 riječ za to. Baš me zanima.

5 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Da. Hvala, izvolite, nastavite.

6 G. STEWART: [simultani prevod] U redu, časni Sude. Dakle, časni Sude, ja
7 ću ponovo, kao što sam već rekao, prvo prokomentirati deset stavki kroz koje je
8 gospodin Gaynor iznio tokom svoje argumentacije. Mi ćemo se danas najviše baviti
9 njime.

10 Dakle, prvo od deset pitanja kojima se on pozabavio, a to je na stranici
11 56 zapisnika od utorka. Ja sada ne znam, izvinjavam se, da li imamo onu verziju
12 u kojoj su svi brojevi navedeni od početka. Sada koristimo ovu *LiveNote*. Dakle,
13 što se tiče 56, u vezi sa 98(H)(ii), ne sporimo se sa općim postavkama gospodina
14 Gaynora. Dosta toga se svodi na uobičajenu sudsku praksu i zdrav razum. Ali opet
15 imamo jednu ovdje ilustraciju problema kakvi se javljaju u ovom /?predmetu/. To
16 nije jedina takva situacija; to je samo ilustracija.

17 Na stranici 55 istog tog transkripta od utorka, gospodin Harmon je rekao
18 sljedeće: "I za kraj, časni Sude, ako pogledamo dokazni predmet Obrane 211,
19 riječ je o dokumentu Izvršnog odbora Pala od 7. jula, koji je upućen osobno
20 Biljani Plavšić kojim se gospođa Plavšić obavještava da su se Muslimani počeli
21 iseljavati na silu i to na vlastitu inicijativu i prema vlastitoj diskreciji,
22 dakle, prema vlastitoj odluci. Zatim, gospodin Harmon se nadovezuje: "Gospođa
23
24
25
26
27
28
29
30

1 Plavšić bi sigurno takvu informaciju podijelila s gospodinom Krajišnikom."

2 Sad to što kaže on, to se zapravo može definirati kao izvođenje
3 zaključka. Taj dokument 211, on jeste naravno bio predodčen, ali se na njega nisu
4 pozivali tokom izvođenja dokaza, osim kada je gospodin Krajišnik, jer tokom
5 njegovog iskaza taj dokument bio predodčen. Međutim, čak ni njemu nije pružena
6 prilika da doda bilo šta o tom dokumentu ili takvim dokumentima, a gospođi
7 Plavšić nije postavljeno nikakvo pitanje o samom dokumentu u vrijeme dok je ona
8 davala iskaz.

9 To je neuobičajeno, ali ukazuje na to kakva je situacija kad razmislimo
10 da je bilo nekih stavaka i točki koje nisu bile predodčene, kojima se nismo
11 bavili. Zaključak je, dakle: ako nešto nije predodčeno, ako se o nečemu nije
12 razmatralo, onda Vijeće naravno mora biti itekako oprezno kada izvlači
13 zaključke, posebno zaključke koji bi bili nepovoljni za gospodina Krajišnika.

14 Časni Sude, mi smo po većini ovih točaka već iznijeli svoju
15 argumentaciju u završnom podnesku. Tako da nema potrebe da tu ništa dodajemo.

16 Gospodin Gaynor je, na strani 60, red 15 rekao: "Što se tiče procjene
17 vjerodostojnosti, Vijeće je imalo dovoljno prilike da razmatra optuženog i da
18 izvuče zaključke o vjerodostojnosti optuženog tokom 40 dana iskaza. Zbog tih
19 razloga, svi razlozi prema pravilu 90(H)(ii) su ispunjeni."

20 To je nešto drugo. Mogućnost da se procjeni vjerodostojnost je nešto
21 drugo. To je naravno što potpada pod opću procjenu dokaznog materijala, ali pod
22 pravilom 90, tu se tiče mogućnosti da se pozabavi takvim materijalom i onime što
23 se iz toga može i smije zaključiti.

24 Treća stvar o kojoj je govorio gospodin Gaynor je na strani 61, red 6.

25

26

27

28

29

30

1 Tu je on rekao da ZKP se može primjenjivati na masovnu zločinačku
2 kampanju. To on tvrdi. Čini se da Odbrana u paragrafima 107 do 134 svog podneska
3 da se PPZ ne može primjenjivati predmet većih razmjera. O tome se već razmatralo
4 i to je bilo odbačeno.

5 Časni Sude, mi to ne tvrdimo. To je ekstremna tvrdnja iza koje mi ne
6 stojimo. Ono što mi kažemo je da nije, zbog niza načina, možda odgovarajuće da
7 se to primjenjuje. Mi smo to obradili u našem podnesku. Ključni element je da je
8 ZKP jedan oblik odgovornosti za konkretna krivična djela. Ono što je bitno je
9 veza, to je ključ. Veza između samih zločina i optuženoga. Dok se na tu ključnu
10 stvar obrati pažnja, dakle, dok se na to usredsredi pažnja, Odbrana kaže u svom
11 podnesku, onda je situacija korektna i mi ne idemo tako daleko kao što nam se
12 tvrdi da idemo.

13 Ne namjerno sam preskočio svoju drugu stavku. To je bilo na dnu strane
14 60, red 23. Dakle, radilo se o *mens rea*, o planiranju, naređivanju i poticanju.
15 Iz podneska Obrane je rekao su... da se možemo pozvati na paragrafe 92 do 96
16 našeg podneska i rekao da nismo prihvatili ono što je rečeno u žalbenoj presudi
17 u predmetu *Kordić*, 25 do 32, da smo zbog toga pogrešno iznijeli zakonske odredbe
18 ovoga Suda.

19 Časni Sude, mi kažemo da je ono što je u našem podnesku rečeno na
20 pravilan način protumačena ta odluka. Nema nikakve nedosljednosti i Vijeće će
21 vrlo jasno vidjeti kakav se pravni standard mora koristiti u tome.

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 Nadalje, dakle, strana 61, red 20, odgovornost po ZZP 3 i primjena. Time
2 smo se dovoljno pozabavili u podnesku.

3 Peta stvar, na dnu strane 62, red 24; ZZP ne podrazumijeva sporazum
4 između optuženog i onih koji su fizički izvršavali rečene zločine. To je također
5 pokriveno u podnesku Obrane.

6 Šesta stavka, također na strani 65 - ali to je samo ubačeno, a zapravo
7 se time bavimo na strani 66 - tu se kaže da odgovornost za ZZP ne zahtjeva da
8 optuženi donese, doprinese na značajan način. Gospodin Gaynor se tu pozvao na
9 paragraf 143 podneska Obrane u kojem stoji da bi se mogla primjenjivati
10 odgovornost za ZZP, optuženi mora da je počinio djela, tj. izvršio djela koja su
11 znatno doprinijela i u znatnoj mjeri imala utjecaj na ostvarivanje ciljeva tog
12 poduhvata. Onda skreće na presude iz žalbenog postupka *Kvočka*, paragraf 97.

13 Sada nije neophodno da pročitamo sve to skupa. Naravno, treba pročitati
14 cijelu presudu u predmetu *Kvočka* Žalbenog Vijeća. Ali paragraf 97 bi bilo
15 korisno pročitati. Mi želimo reći da kakve god nijanse bile u pitanju u predmetu
16 *Kvočka*, u situaciji ako Vijeće nije uvjereneno da su djela optuženog u znatnoj
17 mjeri ili značajno utjecala na ostvarivanje ciljeva tog poduhvata, treba biti
18 veoma oprezan prije nego što se utvrdi da je postojala krivična odgovornost na

19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 temelju onih nijansi koje možemo pronaći u drugom predmetu, predmetu *Kvočka*.

2 Paragraf 7, ustvari moja točka 7. To je na strani 66, red 13. Ne želim
3 tome ništa posebno dodavati. Sljedeća točka gospodina Gaynora je bila kratka.

4 Podnesak Obrane iznosi tvrdne vezane za potpomaganje i podržavanje.

5 Tome nemamo također ništa dodati, osim što možemo reći da je riječ o
6 jednom području gdje se čitanjem optužnice ne bi neophodno bilo kome moglo
7 omogućiti da jasno shvati šta se zapravo tvrdi u vezi s time. To je vjerojatno
8 problem s kojim se suočio onaj koji je sastavljao optužnicu u svoje vrijeme.

9 Dakle, moja osma 8. stavka, koja se vezuje na stranu 66, red 20,
10 iznesena je argumentacija ili se poziva na paragraf Obrane, podneska Obrane 260,
11 266 i 270, osuđujuća presuda po pitanju genocida prema Članu 7.3. Obrana tvrdi
12 da Tužilaštvo mora utvrditi postojanje *dolus specialis*. Jednino na šta se tu
13 može pozivati... /nedostaje simultani prevod/

14 Časni Sude, sasvim je jasno o svemu ovome šta smo rekli, sve je jasno
15 rečeno u našem podnesku. Nemamo tu ništa doprinijeti.

16 Sljedeća stavka, 9. stavka, /?stranica/ 67, red 11. Gospodin Gaynor...
17 Sljedeća stavka se tiče proširenog Predsjedništva. Gospodin Gaynor kaže, u redu
18 14: "Samo želim reći, da što se pravne prakse tiče, nije neophodno pokazati da
19 je optuženi imao *de jure* vlast da bi se odredila osuđujuća presuda, po članu
20 7.3."

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 Časni Sude, mi to ni ne tvrdimo.

2 Gospodin Gaynor nastavlja: "Utvrdivanje vlasti *de jure*, time se utvrđuje
3 da je nešto što se može pobiti, ali pretpostavku da postoji objektivna kontrola;
4 ali pravi test za odgovornost je da li optuženi stvarno jeste imao objektivnu
5 kontrolu."

6 Časni Sude, mi i u našem završnom podnesku tvrdimo da nije postojala *de*
7 *jure* vlast. Ono što mora Vijeće utvrditi je, i takva je prava sudska praksa,
8 naime treba iskoristiti i primijeniti takvu sudsku praksu baš u vezi sa *de facto*
9 vlasti, ovisno o tome kako ste procijenili činjenice i dokazni materijal. Vi ste
10 saslušali našu argumentaciju i o činjenicama i o ostalom dokaznom materijalu i
11 to ionako nije utvrđeno. Dakle, naša argumentacija vezana uz *de jure* vlast nije
12 na pravi način prikazana u ovom što je Tužilaštvo reklo.

13 Što se tiče naše 10. stavke, to je vezano za strana 67, red 23, a tiče
14 se namjere da se počine zločini u svakoj općini iz optužnice. Tu nemamo ništa
15 dodati.

16 Da se onda sada vratimo na pitanja na koja smo dobili odgovore danas.
17 Pitanje 1. ja ću samo pročitati brojeve, neću čitati pitanja jer Vi imate sami
18 taj spisak, to je Vaš spisak. Dakle, mi, što se jedinice tiče, nemamo ništa za
19 dodati. To ne znači da se mi slažemo sa onime što je Tužilaštvo reklo. To,
20 naravno, nemamo namjeru.

21 Što se tiče pitanja 2, mi se slažemo. Slažemo se sa onim što je rečeno
22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 u vezi sa nedozvoljeno kumulativnoj prirodi osuđujućih presuda po tačkama 7.1. i
2 7.3. Inače, nemamo ništa dodati u vezi sa tom stavkom. Tu naravno nije ni čudno
3 da se s time slažemo.

4 Također, nemamo ništa za dodati po pitanju broj 3; onome što smo do sada
5 iznijeli u svojoj argumentaciji kada se radi o pitanju 4; dakle ZZP 2. Vi ste
6 čuli našu argumentaciju koja se ne poklapa u potpunosti. Smatramo, naime, da se
7 to u potpunosti ne poklapa sa ovim predmetom i ne odgovara mu, ali ste također
8 čuli i našu argumentaciju i u završnom podnesku i u vezi sa odnosom između ZZP 1
9 i ZZP 2.

10 Pitanje 5, što se tiče Mauzera. Tu, ja stvarno mislim da nije neophodno
11 da bilo šta dodam.

12 Pitanje 6, mi ne vidimo baš kako je Tužilaštvo iscrpno odgovorilo na to
13 pitanje. No, imamo jedan konkretan komentar. Gospodin Gaynor je rekao: "Nije
14 bilo nikakvih dokaza ili dokaznih materijala da Karadžić nije znao za događaje u
15 Bratuncu prije ovog sastanka." To je neobičan način da se nešto ovakvo formulira
16 što nas navodi na to da još jednom podsjetimo sve na kome je to da... tko je taj
17 ko snosi teret dokazivanja.

18 Pitanje 7, odgovor u vezi kriznih štabova je, bar u nekoj meri i sa
19 velikim zakašnjenjem, razjasnio stav tužioca ili tezu tužioca. Po pitanju 8,
20 odgovor je klasični stav koji se obično iznosi u završnom podnesku. To je
21 međutim, to je verovatno, najjasniji primer nečega što bi trebalo da bude u
22 završnom podnesku ili bar na samom početku usmenog izlaganja u završnoj reči.

23

24

25

26

27

28

29

30

1 Međutim, ništa od ovoga nije mnogo iznenađujuće.

2 A po pitanju 9, na njega je odgovoreno u utorak.

3 Časni Sude, ovim je završeno naše izlaganje za danas i završiću u
4 pozitivnom tonu.

5 Pošto sam završio našu završnu reč, hteo bih da iznesem, vrlo ukratko,
6 jer sam na početku rekao da Odbrana zahvaljuje svim onim ljudima kojima je
7 zahvalilo Tužilaštvo, ali sad bih hteo da zahvalim mom timu. Neki od njih su sa
8 mnom veoma dugo. Gospodin Jonović je sa mnom sve vreme, ponekad sve vreme,
9 ponekad deo vremena, ali kada radi stalno, to je stvarno stalno, kao i drugi
10 članovi tima.

11 Gospodin Rasiah se nam se pridružio nedavno, ali što se tiče njegovog
12 doprinosa našem timu, malo je reći, blago je reći da on radi puno radno vreme.

13 Gospodin Josse je poseban slučaj. Njemu dugujem ogromnu zahvalnost. Ne
14 samo da sam od njega tražio da skoči u vodu vrlo odjednom, ali on ne samo da je
15 uspeo da pliva, nego je uspeo i da roni i da izađe na površinu iz svega toga.
16 Isto tako, zahvaljujem se svim prošlim i sadašnjim članovima tima. Iz našeg
17 ukupnog materijala u ovom suđenju vidimo koliko je ko od njih doprineo našem
18 radu. U kojoj god hemisferi oni trenutno da rade, zahvaljujem im se svima i to
19 srdačno. Imao sam od njih ogromnu podršku.

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 Gospodin Krajišnik će, naravno, imati poslednju reč u našoj odbrani i
2 hteo bih da kažem da u odnosu svakog klijenta i advokata ima uspona i padova u
3 jednom dugačkom predmetu. Ali hteo bih samo da kažem da nijedan advokat nije
4 imao ljubaznijeg i radnijeg klijenta nego što je gospodin Krajišnik. Želim da mu
5 odam priznanje za to.

6 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Hvala, gospodine Stewart.

7 Predlažem da sada zadajemo par pitanja, stvarno samo par pitanja
8 stranama, ponekad u vezi u vezi nekih detalja. Onda ćemo napraviti pauzu. Pre
9 pauze ja ću pročitati i objasniti pravilo 84bis gospodinu Krajišniku što mislim
10 da je prikladno u ovoj situaciju. Gospodin Krajišnik će imati mogućnost da nam
11 predoči svoje izlaganje posle pauze. Time će ovo suđenje biti završeno.

12 Jedno pitanje za Vas gospodine Stewart: Tužilaštvo je tvrdilo da pravilo
13 90(H)(ii), a to je suočavanje svedoka sa Vašom tezom, sa tezom određene strane,
14 ne može da se primenjuje i da, oni su dali svoje osnove za to; pozvali se na
15 određene autoritete i pravila. Rekli su da se to ne primenjuje ukoliko jedan
16 optuženi svedoči. Sad bih hteo od Vas da čujem da li se Vi slažete sa gospodinom
17 Gaynorom ili ne?

18 G. STEWART: [simultani prevod] Mi se uopšte ne slažemo. Potpuno se ne
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 slažemo. To je jednostavno pogrešno, po našem mišljenju. To pravilo važi,
2 primenjuje se i nema nikakvog izuzetka u tome.

3 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Još uvek nisam ponovo proučio to pravilo
4 tako da ne mogu da... Pitao sam se samo da li ste Vi to već učinili. Oni su
5 citirali nekoliko kanadskih predmeta kao podršku svom stavu. Da li Vi imate
6 nešta?

7 G. STEWART: [simultani prevod] Princip koji leži u osnovi je princip
8 *fair play*. Možda u nekim okolnostima, ili optuženi ili sama strana, treba da
9 bude upoznata na neki način sa onim što ne čuju svi svedoci. Ono što su oni
10 citirali su, uglavnom, slučajevi iz građanskog prava. Ali to je suština. To je
11 zapravo... Osnovni pojam je da se treba dati optuženom poštena mogućnost da
12 odgovori na određene argumente i da prouči dokazni materijal protiv njega tako
13 da ne postoji nikakav materijal na koji on nije imao šanse da odgovori jer bi
14 onda to bilo jednostrano. Ukoliko se nešto iznese, onda se mora dati mogućnost
15 da to bude i testirano, ispitano, objašnjeno, da se na to odgovori. To je u
16 suštini tog principa.

17 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Ima nekoliko elemenata u pravilu
18 90(H)(ii). Samo da pogledam... Mislim da je poenta jednog dela tog pravila da
19 svedok ne sme da bude neobavešten da je njegovo svedočenje u suprotnosti sa
20 tezom Tužilaštva jer, ako ne bi bio obavešten, onda ne bi shvatao kakvo
21 objašnjenje je potrebno da dâ. Mislim da je jedan deo Vašeg argumenta, gospodine
22 Gaynor, bio da, ukoliko jedan optuženi odluči da svedoči u svom predmetu i

23
24
25
26
27
28
29
30

1 ukoliko je on bio prisutan od početka predmeta, ukoliko je pratio uvodne reči,
2 ukoliko je video sve odluke, onda u tim okolnostima potreba da se ta informacija
3 pruži svedoku nije toliko jasna ili jasno izražena kao što je to slučaj sa nekim
4 svedokom koji ulazi samo u određenom momentu na suđenje; nije video ništa pre i
5 ništa posle i koji ne zna u suštini u čemu se njegovo svedočenje kosi sa tezom
6 Tužilaštva ili Odbrane, bilo čiji da je svedok.

7 Samo Vam to iznosim jer u tome je po meni je suština Vašeg neslaganja.

8 G. STEWART: [simultani prevod] Što se toga tiče, to je tačno. Mislim da
9 sam pre par minuta priznao da postoji razlika između običnog svedoka i nekog
10 optuženog koji svedoči na sopstvenom suđenju. Naravno, optuženi, silom prilika
11 zna i treba da bude upoznat sa tokom suđenja i onim što mu se stavlja na teret i
12 svim ostalim. Ali teškoća u primeni tog pravila na naš slučaj je da je ta
13 razlika jasna sa nekom situacijom koju imamo u relativno jednostavnom predmetu.

14 Kada imate predmet ovakve složenosti i kada je ovolika količina dokaznog
15 materijala, naravno, gospodin Krajišnik i ceo tim Odbrane da su znali kakav će
16 biti dokazni materijal protiv njih bi upoznati sa njim unapred itd., ali čim se
17 na to nadgrade, postepeno, drugi slojevi, onda to sve postaje komplikovanije.
18 Ne možete uvek predvideti koji će argumenti biti izneti protiv vas.

19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 Imali smo jedan mali primer toga ovog popodneva. To je razlog zbog koga je bitno
2 upoznati optuženog svedoka s osnovnim tezama.

3 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Time je sigurno Vaš stav dovoljno
4 razjašnjen.

5 Gospodine Gaynor, pitao sam Vas ranije tokom dana, kako Vi shvatate reči
6 "pričati sa". To bi, po meni, podrazumevalo razgovor, mada verovatno govorim sa
7 pogrešnom osobom po ovom pitanju. Čuo sam, tačnije, pročitao sam, u završnom
8 podnesku, po pitanju obaveštenosti ili saznanja gospodina Krajišnika, samo da
9 nađem taj deo... U paragrafu 397 kaže: " Mirko..."

10 PREVODILAC: Prevodilac nije čuo ime.

11 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] "... informisao je Krajišnika, ili
12 obavestio je Krajišnika o pokolju." A zatim u P292 i P239 kaže se... u stvari,
13 kad pročitam transkript tog telefonskog razgovora, čujem kako Mirko Krajišnik
14 kaže: "Autobus su napali Muslimani. Oni su greškom mislili da su svi u autobusu
15 Srbi."

16 E sad, ako ja čitam taj tekst, možete naravno uvek reći kako je on davao
17 lažnu informaciju, ali prosto reći: "Mirko Krajišnik je obavestio Krajišnika o
18 pokolju u Ahatovićima", to je, naravno, smo po sebi tačno zbog toga što Mirko
19 Krajišnik u tom telefonskom razgovoru obaveštava Momčila Krajišnika o pokolju.
20 Međutim, u kontekstu saznanja gospodina Krajišnika o vestima i informaciji, ne o
21 tome šta su radili Muslimani, nego šta su radili Srbi - to zvuči drukčije.

22 Malo me je iznenadio način na koji ste Vi koristili ovaj materijal. Hteo
23 bih da Vam dam mogućnost da objasnite šta Vas je navelo da taj materijal
24 predočite na ovaj način. Zar ne mislite da bi Veće moglo bolje da sagleda ovu

25

26

27

28

29

30

1 stvar da ste to predočili na drugi način?

2 G. TIEGER: [simultani prevod] Sama činjenica da nam Vi skrećete pažnju
3 na ovo na ovaj način je nama dovoljan pokazatelj da, kao što ste Vi rekli, možda
4 postoji i bolji način da se to uradi. U stvarnosti, činjenica je da smo mi
5 uradili onako kako ste Vi posavetovali, u suštini da Tužilaštvo treba da ukaže
6 Pretresnom veću na činjenicu da je gospodin Krajišnik bio upoznat sa tim
7 događajem. Žao mi je što to nije bilo sasvim razjašnjeno. Neću sad da se
8 izgovaram nedostatkom prostora i vremena, ali to je odigralo svoju ulogu u svemu
9 ovome. Mi smo ukazali Sudu na konkretni presretnuti razgovor, tako da nije bilo
10 nikakve namere da Vas zavaramo na bilo koji način u tom pogledu. Ja bih bio
11 srećan da sam imao mogućnost da ukažem na sve faktore koji su prisutni u ovom,
12 koji imaju uticaja na ovaj telefonski razgovor način na koji se on može
13 razumeti; uključujući i mesto gde se on desio, koliko je to mesto blizu
14 gospodinu Krajišniku i njegovom mestu stanovanja, i gde se u to vreme nalazio
15 Mirko Krajišnik kao i opšta saznanja o tom događaju u to vreme, snagama koje su
16 učestvovale u tome itd.

17 Ali u pravu ste. Ne želim više da ponavljam ono što je napisano u
18 podnesku.

19 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Ali recite, da ste imali vremena da nam
20 date više detalja, onda biste nam predočili i više razloga zbog čega je to bilo
21 relevantno.

22 G. TIEGER: [simultani prevod] Samo dve stvari mogu da se dese u ovom
23 predmetu: ili ćete na osnovu svih dokaza, Vi utvrditi tu vezu; ili će
24 Sud pogledati to i reći: ne, to nije dovoljno potkrepljujući materijal za Vašu

25

26

27

28

29

30

1 tvrdnju. Ali u svakom slučaju, mi nismo imali nikakvu nameru da Vas, da stvorimo
2 pogrešan utisak.

3 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] U Vašem završnom podnesku, to je
4 paragraf 215, piše: "Krizni štabovi bosanskih Srba su u početku osnovani kao
5 tajni organi SDS-a u skladu sa varijantama A i B."

6 Ima nekoliko kriznih štabova koji su osnovani pre 19. decembra 1992.
7 godine, gde bi čovek očekivao da su krizni štabovi osnovani znatno kasnije,
8 posle tog datuma. Tužilaštvo bi reklo da su oni malo zakasnili u odnosu na ono
9 što im je rečeno da urade i što su morali da urade. Ali šta je sa onim kriznim
10 štabovima koji su osnovani pre 19. decembra? Naravno, možete reći da je to u
11 skladu sa... Da li bi oni onda imali druge zadatke? Kako objašnjavate to što su
12 oni tako rano osnovani? Kakav je uzročno-posledični odnos između instrukcije i
13 tih kriznih štabova?

14 G. TIEGER: [simultani prevod] Časni Sude, pre svega, želeo bih da mogu
15 da se setim nekog konkretnog kriznog štaba iz te grupe koju pominje Sud. Čini mi
16 se da se samo jednog onako sećam, kroz maglu.

17 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Jedan je osnovan negde sredinom oktobra,
18 jedan još ranije. Sad ne mogu da Vam kažem imena tih opština, ali sećam se tačno
19 da su bila dva takva, najmanje.

20 G. TIEGER: [simultani prevod] Ono što je najvažnije imati na umu u vezi
21 s tim kriznim štabovima je da su oni imali stalnu vezu sa rukovodstvom bosanskih
22 Srba. I ako pogledate koje su bile aktivnosti tih tela u to vreme, mada nemam
23 kud da Vam ukažem trenutno na konkretne krizne štabove, a izgleda da ne možete
24
25
26
27
28
29
30

1 ni Vi meni, ja se jasno sećam da su ti krizni štabovi, tačnije da ti krizni
2 štabovi nisu funkcionisali po nekoj liniji koja je izvan linija mnogih, mnogih,
3 mnogih kriznih štabova koji su kasnije osnovani kao rezultat varijante A i B;
4 nego su funkcionisali na skoro isti način. Bili su osnovani nekog drugog datuma
5 ili kao reakcija na neki drugi događaj.

6 Ono što se konkretno sećam je da, naročito posle 19.decembra 1991.
7 godine, oni su funkcionisali isto tako kao i drugi krizni štabovi koji su
8 osnovani po instrukcijama iz varijante A i B. Služili su istoj svrsi. Bili su
9 pod upravom rukovodstva bosanskih Srba.

10 Da li su oni bili neka prethodnica ili su samo ranije osnovani? Mislim
11 da je onda to možda imalo veze sa uvođenjem vanrednog stanja koje je objavio dr.
12 Karadžić 18. oktobra. Sigurno je bila takva atmosfera da se jasno osećalo se
13 događaji ubrzavaju. Kao što znamo, posle 14. i 15. oktobra kada se sastajala
14 Skupština, imamo i sastanak političkog saveta 15. oktobra. Odmah posle 18.
15 oktobra sastanak Kluba poslanika. Zatim se najavljuje, objavljuje tačnije,
16 uvođenje vanrednog stanja. Imamo iz tog vremena mnogo presretnutih razgovora gde
17 učestvuje dr. Karadžić. Govori se o tome kakvi će koraci biti preduzeti. Tako
18 da, što se tiče ovih "prevremenih", da ih tako nazovem, kriznih štabova, oni su
19 osnovani u to vreme, verovatno kao odgovor na tu situaciju i zbog toga što je
20 rukovodstvo bosanskih Srba shvatalo da mora da se ubrza aktivnost, tako da se
21 mogu osnovati opštinske vlasti, srpske opštinske vlasti.

22 Tako da je naš stav da su oni osnovani u istu svrhu i sledili su isti
23
24
25
26
27
28
29
30

1 put. Bili su isti kao i oni posle decembra 1991. godine.

2 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Možda kasnije nađem imena ta dva krizna
3 štaba i kada su osnovani.

4 Ali u vezi jednog drugog pitanja: da pogledamo Vašu fusnotu 360 iz
5 dokaznog predmeta P65, tabulator /?94/, strana 40 do 43. Tu je navodno sadržano
6 ono što je gospodin Čizmović rekao 28.02.1992. godine. Možda ne morate odmah da
7 odgovorite, ali ovo je ipak poslednji dan suđenja, inače bih u drugim
8 okolnostima rekao da pogledate pa da mi odgovorite kasnije. Gospodin /?Čizmović/
9 na tim stranama uopšte ne govori, kol'ko sam ja video.

10 G. TIEGER: [simultani prevod] Naravno, proveriti ćemo to.

11 SUDIJA ORIE: /prevod engleskog transkripta:"Da."/

12 G. TIEGER [simultani prevod] Koliko se ja sećam, o tome se govorilo u
13 unakrsnom ispitivanju gospodina Krajišnika. Tako da, ako to nije tamo,
14 odgovoriti ćemo Vam kasnije, ali možda ima neki drugi način da se to proverii.

15 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Još jedna stvar. Obraćam se Odbrani iako
16 to nije pitanje njima. Odbrana je pokrenula pitanje da li pomaganje i
17 podržavanje u udruženom zločinačkom poduhvatu uopšte jeste moguće. Vi kažete da
18 je to stavljeno na teret optuženom u optužnici. Ja ne znam dali jeste, ali
19 ukoliko jeste tako, onda šta je neophodan uslov za to? Da li možete
20 komentarisati to?

21 Da li Vi predviđate podržavanje i potpomaganje u okviru udruženog
22 zločinačkog poduhvata, pošto sam udruženi zločinački poduhvat nije uvek

23

24

25

26

27

28

29

30

1 zločin sam po sebi? Možda gospodin Gaynor može da nam ovo razjasni jer je ovo
2 konkretno pokrenula Odbrana.

3 G. GAYNOR: [simultani prevod] Hvala, časni Sude. Ja mislim da sam tokom
4 argumentacije u utorak pozvao se na nalaz, tj. odluku u žalbenom postupku u
5 predmetu *Kvočka*, paragraf 91, gdje se kaže da ne bi bilo točno pozivati se na
6 pomaganje i podržavanje u sklopu ZZP. Dakle, takav oblik odgovornosti je već
7 prihvaćen kao nešto što nije u potpunosti...

8 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Da, međutim još uvijek se javlja tu u
9 optužnici.

10 G. GAYNOR: [simultani prevod] Tako je.

11 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Dakle, kažete da smo prihvatili nešto
12 nepostojeće. Odbrana onda kaže da se to može ignorirati.

13 G. GAYNOR: [simultani prevod] Ja znam da je Odbrana iznijela svoju
14 argumentaciju vezanu za taj oblik odgovornosti, ali ako Pretresno vijeće smatra
15 da to nije najbolji put da se tim putem krene, mi smatramo da je bolje da se
16 tako i učini.

17 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Samo pokušavam shvatiti. Podržavanje i
18 potpomaganje u jednom zločinu koje je poduzeo jedan ZZP, da li je to uopće
19 moguće?

20 G. GAYNOR: [simultani prevod] Sasvim je prihvatljivo da se pomagati i
21 podržavati sudionika u tako nečem, da se to može. To stoji u predmetu *Kvočka*.
22 Ali već je sama krivična odgovornost i sudjelovanje u ZZP. Ako se te dvije
23
24
25
26
27
28
29
30

1 stvari kombiniraju, onda situacija postaje nejasna. Mislim da je to ono što je
2 Žalbeno vijeće, na šta je željelo ukazati. Podržavati i potpomagati sudionika i
3 određeni broj sudionika kao i kategoriju kao takvu sudionika u ZZP.

4 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Da li se slažete da je miješanje te
5 dvije vrste odgovornosti nešto što uvijek i neophodno unosi zbrku? Da li biste
6 to prihvatili kao jedno opće pravilo?

7 G. GAYNOR: [simultani prevod] Samo da se posavjetujem na trenutak.

8 [Tužilaštvo se savetuje]

9 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Dozvolite da pokušam da, recimo, ako ja
10 nekoga potičem da počini krivično djelo; mogu napraviti ovo ili ono. Ja ga
11 potičem, ohrabrujem da to učini. Međutim, u onom trenutku kada se on sprema da
12 konkretno počini to krivično djelo; da mu, recimo dam nešto što bi možda moglo
13 se, neko oružje, to bi se moglo smatrati podržavanjem i potpomaganjem možda.

14 G. GAYNOR: [simultani prevod] Ja se slažem da je ta analiza nešto što se
15 bazira na činjenicama. Kod jednostavnih zločina, mislim da je moguće da se nešto
16 tako sadrži; djelomično podsticanje, a djelomično potpomaganje i podržavanje
17 počinjenja. Na primjer, u slučaju da se naloži masakr; neko je sudjelovao,
18 recimo u razdvajanju Tutsija od drugih ljudi i na taj način je omogućio početak
19 procesa ubijanja. Dakle, s te strane je to moguće.

20 Ali općenito gledano, časni Sude, mislim da je pravo i pravni propisi su
21 takvi da se može zaključiti da sa analizom krivične odgovornosti donese

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 odluka prema nekoliko elemenata člana 7.1. Međutim, miješanje oblika krivične
2 odgovornosti prema 7.1. i miješanje toga sa zajedničkim zločinačkim poduhvatom,
3 čini mi se da to, za sada, nema dobre temelje u sudskoj praksi.

4 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Gospodin Stewart je skrenuo pažnju na
5 paragraf 97 iz predmeta *Kvočka*. To je značajan komad teksta. Sada, nećemo ga
6 čitati u cjelini. Sve ovisi o okolnostima. U svakom slučaju tamo je rečeno da je
7 potrebno utvrditi da je postojao znatan doprinos.

8 Imate li komentare? Vi ste na to odgovorili ukratko. Rekli ste: "Nije
9 neophodno." Ali u paragrafu 97 stoji da bi u određenim okolnostima to ipak možda
10 bilo potrebno pokazati. Dakle, pitanje: da li su sad odgovarajuće okolnosti? Ne
11 možemo reći općenito govoreći - nije tako. Jer upravo Žalbeno vijeće tvrdi da to
12 u velikoj mjeri ovisi o samim okolnosti i da se tek tada treba - ovisno o
13 okolnostima - vidjeti da li je postojao značajni doprinos ili ne.

14 Dakle, kada zanemarimo općenito kakva je situacija, da li je ovdje takva
15 situacija?

16 G. GAYNOR: [simultani prevod] Mi tvrdimo da je optuženi u znatnoj mjeri
17 doprinio tom zajedničkom zločinačkom poduhvatu. Dakle, to je samo tehničko
18 pitanje.

19 Mislim da je Žalbeno vijeće tada reklo da kada gledamo kakvi su pravni
20 okviri, da nije neophodno da optuženi u znatnoj mjeri doprinese zajedničkom
21 zločinačkom poduhvatu. Ali kada razmatramo dokazni materijal, lakše je utvrditi
22 da je optuženi sudjelovao u ZZP ako je njegov doprinos bio značajan.

23

24

25

26

27

28

29

30

1 I kao što smo mi iznijeli, sudjelovanje upravo u ovog optuženog u ZZP-u
2 jeste bilo znatno.

3 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] U redu. Gospodine Tieger, da Vam
4 pomognem. Bosanski Petrovac, dakle 24. oktobra 1991., i samo da spomenem da sam
5 se pogrešno izrazio kada sam govorio o 19. decembru 1992., mislio sam 1991.

6 G. TIEGER: [simultani prevod] Naravno, časni Sude.

7 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Dakle, Bosanski Petrovac. Vi ste se
8 pozabavili pitanjima iz oktobra 1991.

9 G. TIEGER: [simultani prevod] Mislim da isto vrijedi i za Bratunac jer
10 je to, tamo su bile osnovane, na temelju, vanrednog stanja od 18. oktobra, zatim
11 bili rasformirani i ponovno formirani nakon što je podijeljena varijanta A i B.

12 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Da, tako je. Bratunac je bio također
13 jedan od tih. Da, da, ja sam znao da su... mislio sam da su dva i mislim da su
14 ovo jedina dva relevantna.

15 G. TIEGER: [simultani prevod] Samo jedno razjašnjenje jednog ranijeg
16 primjera vezanog za zatvorenike iz Ahatovića. Želio bih biti siguran da se
17 obrati pažnja na nešto. Naime, tvrdnja da je dokazni materijal bio nešto što
18 može čovjeka skrenuti na krivi put... Naime, jedan od faktora kojim smo se
19 bavili tokom ispitivanja gospodina Krajišnika... Koliko se ja sjećam, on je
20 potvrdio da je znao da su Muslimanski zatvorenici bili poubijani i da je
21 objasnio, mislim da se to upravo vidi u tom presretnutom razgovoru. Čini mi se

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 da je to... samo da vidim kojoj je to stranici...

2 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Ono što sada kažete, a mi to možemo
3 kasnije pogledati... Dakle, Vi kažete da se više potkrepljujućeg materijala može
4 pronaći, osim onog što je u Vašem završnom podnesku; više od onog što je u
5 fusnoti.

6 G. TIEGER: [simultani prevod] Tako je i mi smo samo htjeli reći da je to
7 pozivanje zapravo bilo skraćeno pozivanje i da smatramo da će se stvari
8 razumjeti na temelju onoga što se za vrijeme rada u sudnici odvijalo.

9 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Dobro, da vidimo dalje...

10 [Sudije većaju]

11 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Vijeće nema više pitanja za strane.

12 Gospodine Krajišnik...

13 G. JOSSE: [simultani prevod] Dozvolite samo da iznesem uvod, ako mi
14 dozvoljavate.

15 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Izvolite.

16 G. JOSSE: [simultani prevod] Želio bih ukazati na sljedeće, a u ime
17 gospodina Krajišnika. Izjava koju je on pripremio prije više vremena, kao što
18 sam i jučer spomenuo je već prevedena. Ja sam to predočio jučer mojim kolegama
19 iz Tužilaštva. Oni su to razmotrili i iznijeli svoje komentare. Ja sam o njima
20 razgovarao sa gospodinom Krajišnikom.

21 On je dodao još nekoliko svojih komentara, a sve u skladu sa onime što
22 je Tužilaštvo reklo prije nekoliko dana, prije dva dana. Tužilaštvo, dakle, još
23 ne zna za sve što će gospodin Krajišnik reći. Ja sam ih danas u jutro
24 obavijestio o tome nakon što sam bio u Pritvorskoj jedinici.

25 Osim toga, a sve u nastojanju da izgledimo stvari koliko je to moguće,
26
27
28
29
30

1 mi smo svim kabinama predali original na B/H/S-u kao i prevod na engleski izjave
2 koju će pročitati gospodin Krajišnik. Međutim, kao što sam napomenuo, ima
3 nekoliko ispravaka koji se ne nalaze u tim dokumentima.

4 Kao drugo, gospodin Krajišnik će improvizirati na jednom mjestu tokom
5 svog obraćanja Vijeću. Naglašavam da sam to objasnio već danas gospodinu Tiegeru
6 nakon što sam se vratio iz Pritvorske jedinice.

7 I na kraju, samo radi informacije, gospodin Tieger je rekao da je Limaju
8 bilo onemogućeno da iznese svoju izjavu prema pravilu 84bis jer je on već dao
9 iskaz. Međutim, obavještavaju me ljudi koji su pratili taj postupak da, iako je
10 sama stvar istina, da je pravi razlog što gospodin Limaj je već, u skladu sa
11 pravilom 84bis već ranije dao uvodnu riječ, pa sam to samo htio spomenuti da
12 imate tu informaciju.

13 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Hvala na informaciji.

14 Gospodine Josse, Vi znate, dakle, koja su osjetljiva pitanja što se
15 Tužilaštva tiče. Ti dijelovi koji su dodani, da li ste primijetili da ima nečega
16 što mislite da bi bilo osjetljive prirode?

17 G. JOSSE: [simultani prevod] Ne, nisam primijetio. Želio bih naglasiti
18 da su moje kolege iz Tužilaštva bili puni, spremni na suradnju i veoma razumni.
19 Neki su pasusi za koje sam se ja brinuo, oni su ih odobrili. No, u svakom
20 slučaju gospodin Krajišnik i ja smo obradili i redigirali veliku količinu
21 njegovog prvobitnog teksta, imajući na umu koje je vrijeme na raspolaganju
22 gospodinu Krajišniku.

23 Ta izjava, po pravilu 84bis će trajati najmanje četrdeset i pet minuta,
24
25
26
27
28
29
30

1 možda i sat vremena. Želim napomenuti da, s obzirom da čini se da vremena ima,
2 možda ne bi bilo neophodno da ga se požuruje sada kada smo proveli 300 dana
3 saslušavajući ga.

4 SUDIJA ORIE: /prevod engleskog transkripta: "Da."/

5 [Sudije većaju]

6 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Vijeće je suglasno da se nastavi onako
7 kako ste predložili.

8 Gospodine Krajišnik, pružiti ćemo Vam priliku da se, da održite svoj
9 govor, da date izjavu nakon pauze. Međutim, prije pauze, iako ste Vi o tome
10 očito razgovarali sa svojim zastupnikom, želio bih Vam ukazati na to da pravilo
11 84bis, dakle da to pravilo 84; iako je njegova svrha kad je usvojeno nije bilo
12 da se omogući završna izjava optuženog, ali mi to tako koristimo. U svakom
13 slučaju, još uvijek se sada radi o izjavi prema pravilu 84bis. Mi Vam, dakle
14 dajemo mogućnost da date izjavu, ali Pretresno vijeće je to koje mora držati pod
15 kontrolom. Način na koji ste Vi to pripremili nam omogućava da ne interveniramo
16 cijelo vrijeme i ovako Vas možemo slušati. Radi se o izjavi koja nije pod
17 zakletvom. Dakle, Vi niste dali zakletvu za ovo što ćete sada reći. U mnogim
18 pravosudnim sistemima, optuženi nikada ne polaže zakletvu. U takvim sistemima se
19 to ne smatra pozivom optuženom da ne govori istinu. No, Vi u svakom slučaju
20 nećete morati dati svečanu izjavu. Ovdje se ne koristi riječ zakletva, pred ovim
21 Međunarodnim sudom. Vas nitko neće ispitivati o Vašoj izjavi. Dakle, nitko neće
22 imati pravo da Vam postavlja pitanja o izjavi. Mi ćemo Vas samo saslušati.

23 Ipak, Vijeće, u skladu sa formulacijom u pravilu, Pretresno vijeće

24

25

26

27

28

29

30

1 odlučuje o eventualnoj dokaznoj vrijednosti takve izjave. To pak znači, da biste
2 trebali imati na umu da, ako nešto kažete što bi smo mi, tokom naših kasnijih
3 razmatranja mogli prihvatiti i iskoristiti na ovaj ili ovaj način - dakle Vama u
4 prilog ili Vama na štetu - mi smo ti koji ćemo procjenjivati kakva je dokazna
5 vrijednost toga.

6 Još da kažem, kad već govorimo o dokaznoj vrijednosti, morate imati na
7 umu da, dakle ne samo o tome da li ćete nešto priznati ili reći da se nešto
8 dogodilo u decembru. Međutim to uključuje ako kažete nešto što je jednostavno u
9 skladu sa dokaznim materijalom koji smo primili i vidjeli. Mi možemo zaključiti
10 dakle, da ste dosljedni u tome što tvrdite, ali isto tako je moguće da, ako
11 iznesete nešto, neko objašnjenje koje je teško shvatiti na temelju onog dokaznog
12 materijala kojeg smo do sada vidjeli, da mi iz toga možemo izvući i po Vas
13 negativne zaključke.

14 Izjava je Vaša, a mi odlučujemo koja je njezina dokazna vrijednost.
15 Moguće je da neće imati nikakvu dokaznu vrijednost, ali želim da budete u
16 potpunosti upoznati sa ovim što sam Vam do sada iznio.

17 Sada sam već najavio da će, nakon pauze i nakon što ste završili sa
18 izjavom, da je time zaključeno suđenje u ovom predmetu. Neću se posebno
19 zahvaljivati ali ne želim da se zaključi da Vijeće ne dijeli mišljenje koji su
20 već iznijeli razni ljudi i u ovoj sudnici i izvan sudnice. Međutim, gospodine
21 Krajišnik, Vaša će izjava jednostavno biti zadnja stvar koju ćemo ovdje
22 saslušati. Nakon što saslušamo Vašu izjavu, mi ćemo početi sa razmatranjem
23 presude. Sljedeća stvar koju ćete od nas čuti je sama presuda.

24 Dakle, ako strane žele da se još o nečem porazgovara i da se iznese
25
26
27
28
29
30

1 prije završetka ovog suđenja, vrijeme je da se to učini sada. Ovo je kao sa
2 brakom: ako ima kakvih prigovora, iznesite ih sada ili više nemojte progovarati.

3 G. TIEGER: [simultani prevod] S obzirom da zadnji put ustajemo, želio
4 bih samo odgovoriti na ono što ste pitali u vezi sa fusnotom 360.

5 To što su se spominjale stranice 40 i 43, to se ticalo jednog starijeg
6 prijevoda, a zapravo bi trebalo biti riječ o stranicama 29 do 31.

7 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Hvala na informaciji.

8 Ako nema ničeg drugog, sada ćemo početi pauzu i nastaviti sa radom u
9 17.35h.

10 SUDSKI SLUŽBENIK [simultani prevod] Ustanite, molim.

11 ... Početak pauze u 17.12h

12 ... Sednica nastavljena u 17.44h

13 SUDSKI SLUŽBENIK [simultani prevod] Izvolite sestti.

14 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Gospodine Krajišnik, Pretresno veće Vam
15 daje priliku da iznesete svoje završno izlaganje. Izvolite.

16 OPTUŽENI: Prvo želim da Vam se zahvalim što ste mi omogućili da iznesem
17 ovu završnu riječ, jer to je posljednji moj pokušaj da dokažem istinu.

18 Zadovoljan sam, sve sam učinio što je u mojoj moći, učestvujući i u mojem
19 svjedočenju, i pomagajući mojoj Odbrani, i pripremajući dokumenta i bilo bi
20 stvarno, bilo bi mi stvarno žao da nisam imao priliku da i ovaj zadnji pokušaj
21 uradim. Hvala Vam, gospodo sudije i hvala ovim drugim koji nisu onemogućili
22 da...da iznesem ovu svoju završnu riječ.

23

24

25

26

27

28

29

30

1 Pripremajući se za završnu riječ pred ovim Sudom, bio sam u dilemi.
2 Postavio sam sebi pitanje: šta reći u momentu kad se pravi završni račun za
3 posao kojim se bavila moja Odbrana u proteklih šest i pol godina. Nije samo bilo
4 teško baviti se ovim poslom da napišem i pripremim završnu riječ, nego je bilo
5 teško što nisam to radio nikad, odnosno nikad nisam sličan posao radio. Bilo je
6 teško što sam to radio sam za sebe. Čak sam imao osjećaj da bi sličan posao
7 mogao lakše uraditi da... kad bi to radio za drugog. Opterećenje je bilo i što
8 pišem o delu svoga života i što moram prethodno da isključim emocije, a da ne
9 budem optužen da nisam zadržao neophodan nivo objektivnosti.

10 Tako sam razmišljao pre pisanja ovog materijala kad nisam mogao reći
11 sebi: "Iza ovog rešenja stojim 100%", i kad nisam mogao konstatovati da sam
12 našao odgovor na ovo nimalo lako pitanje. Možda sam zato u jednom momentu čak
13 bio blizu odluke da napi... da ništa ne pišem nego da govorim iz glave - onako
14 što osjećam i što verujem - da bi u svom završnom kazivanju trebao reći.
15 Nisam... ipak, nisam ostao kod ideje da se obratim Sudskom veću usmeno bez
16 na...napisanog materijala.

17 Odlučio sam da napišem završnu reč ne samo što sam želeo da pokažem
18 poštovanje prema Sudskom veću i prema ostalim koji su pristut... koji su pratili
19 ovaj proces u proteklih dve i pol godine, dvoipogodišnjem periodu - nego zbog
20 istorije do koje mi je posebno stalo.

21 Zato zbog istorije, a svakako i zbog sopstvene odbrane, na početku
22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 želim gospodo sudije da kažem da Vam se obraćam kao čovek koji vjeruje u
2 Boga i božju pravdu, koji vjeruje u istinu i koji vjeruje da će istina pobediti.
3 Verujem u pravdu i istinu jer kad bih verovao da može nepravda i neistina da
4 pobjedi, mislio bih da je nestao svet, a ja želim da svet opstane i ljudi koji
5 vjeruju u iste vrednosti. Takav stav imam jer smatram da istina može da smeta
6 onome koji nije čiste savjesti i koji je zločin... ko je zločin i nepravdu
7 drugom učinio, a ja ne spadam u tu grupu ljudi.

8 Boraveći u Haškom zatvoru, kako sam napred naveo, više od šest i po
9 godina, više puta sam pravio inventuru svega što sam do sada uradio i uvijek sam
10 izvodio isti zaključak: da sam u celom svom životu jednako postupao. Nikad nisam
11 bio, a da sam bio svestan, i da mi je bilo... da mi je bilo poznato, na strani
12 onih koji su nepravdu i neljudsko ponašanje uzimali sebi za saveznika. Ako je do
13 toga nekad i došlo, bilo je bez mog znanja i bez mog odobravanja. Uvjeravam vas
14 da bi se za istinu borio i kad me istina skupo koštala. Ovo govorim jer ja
15 iskreno verujem da zločin nikad ne može zastariti. To shvatam, nekako... Vi
16 pravници tumačite da zločin pravno ne može zastariti, nego kao čovek koji
17 vjeruje u Božji zakon po kome zločinci možda i mogu izbjeći zemaljski sud, ali
18 ne mogu pobjeći od Božjeg suda i kazne koja je po pravilu mnogo strožija i
19 trajnija od kazne... od kazne koju bilo koji sud na svijetu može izreći.

20 Da sam kriv i da me sud oslobodi, verovao bih da bi za moj zločin

21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 umesto mene kazna stigla moju decu.

2 Zato, gospodo sudije, pored toga što znam da je u vašim rukama ključ
3 moje sudbine, ja neću - iako vas visoko cenim - da molim za milost, nego da vas
4 molim da sudite po svojoj savesti i na osnovu dokaza koji su pred vas izneseni.

5 Ovo govorim iako sam svestan opasnosti pred činjenicom da moja Odbrana
6 nije pred ovo Sudsko veće iznijela ni minimum argumenata koji dokazuju moju
7 nevinost i istinu, a koji su od samog početka procesa Odbrani bili na
8 raspolaganju. Da vas podsetim: to je posledica defektnih pojava koje su pratile
9 moju Odbranu u to...toku celog sudsko...sudskog procesa i na koje sam ukazivao u
10 više navrata.

11 Iako je to tačno, obraćam vam se molbom da sudite na osnovu iznesenih
12 dokaza jer ja sam, kako ste me i sami u više navrata podsećali, svoju istinu
13 iznosio pred iskusnim profesionalnim sudijama, a ne pred porotom, iako, prema
14 poroti nemam nikakav odbojan stav. Smatram da ste videli i čuli dovoljno dokaza
15 u toku sudskog procesa da možete donijeti odluku koja će biti zasnovana na
16 istini i pravdi.

17 Ovo govorim jer su me u to uverili i vaši stavovi u završnici postupka
18 kad ste odlučili da nisu potrebni naši dodatni svedoci i dokazi. Stekao sam
19 utisak da ste svoju odluku već doneli, odnosno da ste učvrstili svoje mišljenje,

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 pa sam čak uveren da je završna reč potrebna kao proceduralni deo sudskog
2 procesa, a ne kao neki dodatni argument u prilog moje odbrane.

3 Kad kažem da sam uveren da ste donijeli odluku, hoću da budem otvoren i
4 iskren do kraja. Ja sam ubeđen da je odluka pravična i da ste došli do saznanja
5 da je optužnica protiv mene potpuno neosnovana.

6 Pre izlaganja razloga zbog kojih tvrdim da nisam kriv, želeo bih kratko
7 da se osvrnem na završnu reč tužioca. Ustvari, napisao sam cijelu repliku na
8 Tužiočevo izlaganje, ali zbog kratkoće vremena, osvrnuti ću se taksativno samo
9 na nekolicinu. Podijelio sam ih u dve grupe. Jedne su opšti, a drugo su
10 konkretni. Prvo, hoću da kažem kad sam slušao završnu reč tužioca, moram reći da
11 sam doživio takav stres, onakav sličan kao kad su me uhapsili i kad su me doveli
12 u pidžami ovde. Imao sam, na žalost, u životu mnogo stresova. I kad sam izgubio
13 suprugu, i oca i sve, ali iako sam znao kakva je optužnica, ovo je bilo nešto
14 što ne bi želio da se ponovi bilo kom' čovjeku na svijetu.

15 Zato vjerujem, gospodo Sudije, uz puno uvažavanje i tužiočevog posla, da
16 ćete vi ipak, siguran sam, donijeti odluku na osnovu argumenata, a ne na osnovu
17 pretpostavki za koje čak i ne zamjeram tužiocu zbog toga što su se stvarno

18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 strašni zločini desili u Bosni i Hercegovini.

2 Ovo govorim i zbog druge stvari. Nemojte mi zamjeriti, vrlo nerado ovo
3 pričam. Srpski narod, većina srpskog naroda ima jedan negativan stav prema
4 Haškom Tužilaštvu, jer smatra da se samo Srbima tu ovaj... sudi, a ja sam toliko
5 truda uložio da dokažem, jer stvarno jedino je meni ovaj Sud i ovde način kako
6 da mogu dokazati svoju nevinost. Da može neko ko je velikom optužnicom optužen
7 da dokaže da nije predsednik Skupštine komandovao vojskom, policijom; da nisam
8 mogao uticati; da nisam mogao kazniti... i bio bih strašno srećan, možda više
9 nego sam za sebe, da se vidi da to nije nešto što se napiše da se mora tako i
10 provesti.

11 Podsećam vas, gospodo Sudije, da sam ja kriv bio Muslimanima i Hrvatima,
12 ne bi oni željeli da ja budem prvi član Predsedništva u Bosni i Hercegovini.
13 Imate dosta memoarske građe gde su oni rekli: "Najrađe bi sa Krajišnikom
14 razgovarali." Znaju oni ko je... mi svi znamo ko je kriv u Bosni i Hercegovini.
15 Ja neću da...da vas podsećam, ali sam prošao kroz svu proceduru Dejtonskog
16 sporazuma i moglo se tada reći: "Krajišnik je sumnjiv! Nemoj da bude član
17 Predsedništva 1996. godine", kad su bile svježije rane.

18 Da je postojala namjera da uništim Hrvate i Muslimane - evo sad ću uzeti
19 samo za Hrvate, zar bi mi sada, naša politika pustila da Hrvati kad su bili
20 pritisnuti i civili i vojska od Muslimana, da pređu preko naše teritorije
21 na...na...na čak i pod oružjem, na svoju teritoriju? Ne bi im pružili ni
22 mogućnost da se liječe u našoj bolnici u Žici na Ilidži. Kažu: "Vi ste imali
23 dobre odnose." Pa mi smo htjeli dobre odnose i sa Muslimanima i trudili smo se
24 sve da učinimo da jednostavno te odnose napravimo dobre, jer bez saglasnosti

25

26

27

28

29

30

1 tri naroda ništa u Bosni ne može da funkcioniše.

2 Ovde se vrlo često govori: "Momčilo Krajišnik je sposoban, pametan", i
3 što sam naslušô se epiteta, dovoljno mi je za cijeli život. Da sam ja, gospodo
4 sudije, pametan, ne bi ja bio na ovom Sudu, ne bi ja bio u Hagu. Nigdje nema
5 predsjednika parlamenta da je došao ovde. Još nešto, da sam pametan, bar bi ovde
6 saznao kako sam mogao izbjeći da ne dođem ovde. Ništa ne mogu da razumijem
7 poslije cijelog suđenja; šta je mogao Momčilo Krajišnik da uradi... ne mogu da
8 razumijem, u stvari, pravno...pravničko razmišljanje.

9 I poslednja stvar, opšta; imali smo 250, ovaj... izjava svih naših
10 svjedoka. Imali smo pet... razgovor da dođu vještaci. Vidjeli ste koliko smo mi
11 doveli ovdje svjedoka. To je veliki problem radi toga što je mnogo bolje se
12 slika mogla dobiti da je došao veći broj ljudi, kredibilitetnih, koji mogu da
13 potvrdu... da pot... nešto potvrde ili opovrgnu. To je sigurno jedan problem.

14 Idem sada na pojedinačne ove stvari. Ovdje je imputirano, oprostite
15 imputirano u stvari...Optužen sam da smo željeli silom da se naprave razaranja u
16 Bosni i Hercegovini. Ja ću vas podsjetiti da je prije bio Cutilheirov plan gdje
17 smo napravili entitete. To je bilo dobrovoljno. To je bilo u januaru il...il' do
18 marta mjeseca 1992. godine. U to... Do 22. aprila ja sam išao k...kod Alije
19 Izetbegovića pokojnoga u Skupštinu da nađemo dogovor.

20 Poslije toga 22. aprila, ako se sjećate, Karadžić je napravio platformu.
21 Usvojili smo na tom nekakvom konstitutivnom sastanku, gdje se tačno piše
22 pregovore dok god se nađe rešenje itd.

23 12. maja napravili smo poziv Europskoj zajednici da se naprave pregovori
24 i da ne prekidamo pregovore čak i da se ratuje da bi došla rešenja. Sjetite se,

25

26

27

28

29

30

1 27. marta, prije početka rata, jeli bila Skupština Republike Srpske? Tada je
2 Karadžić, kada su mu pitali šta je naši planovi, rekao je: "Nemamo mi planova.
3 Ako dođe do rata, dobiti ćete planove. Mir je naša najveća... najveća vrijednost
4 i zalažem se za mir." Tada, ako se sjećate, rekao je na pitanje poslanika: "Šta
5 da radimo?" "Kad dođete kući, napravite krizne štabove."
6 Ja stvarno ne mogu da drugi način nađem da dokažem da nismo htjeli vojnom silom.
7 Normalno, kad počne rat, onda sila rješava sve. Vi nemate nikakve mogućnosti da
8 arbitirate; jel /sic/ tu onda se ljudi potuku i više su svaka pravila, sva
9 pravila, da kažem, eliminisana.

10 Podsjećam vas, da smo prije 12. maja bili u Ženevi ili Briselu,
11 oprostite mi ako griješim, na pregovorima sa drugom... dve nacionalne zajednice
12 da bi našli rešenja. Odatle smo otišli u Grac; razgovarali sa Hrvatima da vidimo
13 šta je sporno, a šta je nesporno da bi samo našli političko rešenje.

14 Mene su ovde... Optužen sam da sam rekao da su Muslimani htjeli islamsku
15 državu. Ako pogledate moje izlaganje, rekao sam: "Neki predstavnici muslimanskog
16 pregovaračkog tima zalagali su se za islamsku državu." I dao sam vam dokaz. U
17 knjizi gospodina Muhameda Filipovića, na stranici 57 i 58, "Bio sam Alijin
18 diplomata" lijepo kaže tamo je gospodin Čaušević, profesor, napravio jednu
19 analizu, jednu studiju i opravdao da se može napraviti islamska država, prva na
20 Balkanu poslije Osmanlijske carevine. Ja sam samo rekao šta su neki zalagali.

21 Nije gospodin Izetbegović. Moram biti pošten. Ali bilo je nekih
22 jastrebova koji su smatrali da je došlo vrijeme da naprave islamsku državu.
23 Ovdje je napravljen vjerovatno lapsus.

24 PREVODILAC: Gospodine Krajišnik, samo malo usporite. Hvala Vam.

25

26

27

28

29

30

1 OPTUŽENI: Vjerovatno je napravljen lapsus. Rečeno je "Glogova"; da je to
2 po nalogu republičkih organa i taj je eksponent republičkih organa bio je
3 pokojni Goran Zekić. Evo, ja vas molim, pogledajte. Deronjić je tačno rekao. Kad
4 je poginuo Goran Zekić, uveče tog dana, on je, kao odmazdu pokrenuo akciju u
5 Glogovoj. Ja, možda je mogao Zekić da uradi, ali to je lapsus. Nije mogao Zekić
6 da tu ništa predlaže.

7 Meni se ovde, optužujem se, da sam imao vlast da neke ljude izvadim iz
8 zatvora. Dva ste primera izveli. To je Iko Stanić iz Ilijaša kad je Trifko Radić
9 pomogao i Karamehmedović, gdje je pomogao Momčilo Mandić. Gospodo sudije, Iko
10 Stanić je poslanik moj bio na početku rata. Ja sam zvao poslanika Trifka Radića:
11 "Molim Vas, možeš li uticati da puste čoveka, Hrvata, da ide svojoj kući?" Pa to
12 bi svaki čovek uradio. Urgirao sam kod Mandića: "Vidi u zatvoru Karamehmedović
13 sa kime sam igrao fudbal; igrao iz Rajlovca." Jest Musliman, ali nema razloga da
14 to ne bi učinio i mogu na par slučajeva da utičem. Gdje sam god mogao uticati,
15 ja sam, ne uticati, nego gdje god sam mogao zamoliti, zamolio sam. Zamolio sam
16 za onu djevojku koju ste vidjeli ovdje. Zamolio sam, jer ja imam svoju kćerku,
17 imam svoju djecu, imam drugove. Ja neću da...da...da ne učinim ako nešto mogu.
18 Nije to vlast. To je molba kao kad bi vi nekoga zamolili, svoga kolegu.

19 Ovde kaže: "Muslimani su otišli sa Pala silom." Ja ću samo dodati: ako
20 se sjećate, gospođa Plavšić je bila povjerenik, predsjednik Povjereništva u
21 Palama tada baš kad se to dešavalo. I kad ste je pitali ovde rekla je da ništa
22 ne zna; za cijelo vrijeme odlaska Muslimana. Ja znam da je nemoguće da se nešto

23
24
25
26
27
28
29
30

1 dokaže, ali trebalo je nju pitati: "Jesi li informisala Krajišnika?"

2 Ako se sjećate, ovdje mi je prigovoreno: 11. augusta na Skupštini u
3 Banja Luci bio je predlog da se uvrsti u dnevni red pitanje zatvorenika. Ja
4 nisam to - kaže - odobrio. Molim vas, gospodo sudije, pogledajte samo jednu
5 karticu u tom zapisniku. Vidjeti ćete da sam rekao: "Imate sutra sjednicu. Ajde,
6 neka Vlada pripremi materijal i da to stavimo na dnevni red." Nije pripremila
7 Vlada, ne možemo bez materijala diskutovati o tako ozbiljnoj materiji. A Vlada
8 to nije uradila jer je za 10 dana imala izvještaj i...i sk... Vladin sastanak u
9 Banja Luci.

10 Kažu, znao sam za naoružavanje. Dosta je vremena prošlo. Ja sam vam samo
11 dao primjer da moje Zabrđe nije imalo oružja. Ako bih ikoga naoružao, naoružao
12 bih njih. Vjerovao sam duboku da JNA može zaštititi o...ovaj... Srbe, kao što će
13 zaštititi sve one koji su napadnuti. I tada sam objasnio ka... to je objasnio i
14 svjedok ovdje, kako su dobili oružje. Dušan Kozić i naoružavanje.

15 Ja vas samo molim, nisam se tada snašao. Uzmite onaj izvještaj kojim je
16 ovdje rečeno da sam obaviješten od toga, taj MUP-a Mostar. Taj izvještaj je bez
17 datuma, bez pečata, bez naslova kome je, bez djelovodnog protokola. Ono nikad ne
18 bi onakav izvještaj koji je na srpskom jeziku - nemojte gledati engleski - nikad
19 ne bi mogao doći nikome osim da je to neka radna verzija. I da jesam to znao,
20 ali vjerujte da i danas, stalno se pre...presabiram, onaj izvještaj nisam

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 mogao dobiti. Govori se ovde o Davidoviću. Samo još da govorim o njemu. Ja sam
2 gospodu sudije... On je rekao da je da... vidio dokument kako sam ja naredio da
3 se etnički čisti, ovaj... Bijeljina. Dao sam vam dva dokumenta. Pogledajte,
4 molim Vas. Dokument... On kaže da je dao Đurkoviću.
5 Dokument koji sam dao piše kad je Đurković počeo da se bavi razmjenom. To je
6 bilo 1993. godine. I dobio to sa drugi dokument gdje njega ovlašćuje poslanik
7 Milan Tešić koji je bio povjerenik Vlade. Jednostavno, ne možete se vi onda
8 snaći. Ja ne znam šta je on vidio. Kad je vidio poslanika, e to je predsednik
9 Skupštine.

10 Rečeno je ovde: "Krajišnik je mogao da dozna od Plavšićke, od Karadžića,
11 od Koljevića, od Đerića...". I onda kažu: "Mogao je da hoda Bosnom i
12 Hercegovinom i da bude informisan." Teško mi je ovo da kažem. Ja sam od 4.
13 mjeseca, od aprila do...do kraja, ovoga... augusta, imao bolesnu suprugu i troje
14 male djece. Ja nisam nigdje hodao jer sam samo vodio Skupštinu, na pregovorima
15 bio i bio na Palama. Poslije smrti supruge, krajem augusta, ja sam se brinuo o
16 troje maloljetne djece, da li ću ih poslati u školu ili bilo gdje. Ja nisam
17 mogao da hodam po...po Bosni i Hercegovini.

18 Evo, hodala je gos...gospođa Plavšić pa neka vam kaže da li je vidjela
19 neke zločine. Ja vas uvjeravam: niko kod mene nije došao da kaže "ja sam ubio
20 nekoga", il' da se pohvali. To je se svi krili toga. Neko je došo da nešto
21 /nerazgovetno/ svoje što mu treba, ako mu nešto mogu pomoći. Zato, nisam mogao
22 da hodam po Bosni i Hercegovini. Da je neko mene optužio dvije godine kasnije,
23 pa bih rekao: "Mogao sam da hodam." A tada nisam mogao da hodam.

24 O proširenom Preds...Predsedništvu hoću da samo kažem ovde još; to je
25 što se tiče replike. Nije postojalo prošireno Predsjedništvo. Ja ću navesti samo
26 dokaze taksativno, šta je ovde izneseno da podsjetim to.

27

28

29

30

1 25. jula 1992., ako se sjećate, kada smo pošli na konferenciju u London,
2 izjava gospodina Karadžića da ide sa njime član Predsjedništva gospodin Koljević
3 i predsjednik Skupštine gospodin Krajišnik. Tog istog datuma, 25. jula, je bila
4 druga ratna Skupština, iza 12. maja. Tog drugo... 25. položili su zakletvu,
5 ovaj... članovi Predsedništva. Prije nisu položili zakletvu. Imate zapisnik, sve
6 tamo stoji. Sve su ove sjednice i zapisnici... Ja ne znam da li sam ja te
7 zapisnike vidio. Moguće da sam vidio tokom rata, ali ne sjećam se.

8 Ali gospođa Plavšić vam je rekla da nije ništa vidjela, ni jedan
9 zapisnik. Svi su oni kršteni da su održani u neposrednoj ratnoj opasnosti. Nije
10 jedan nije rečeno da je održan u ratnom stanju ni da je to sastanak proširenog
11 Predsjedništva.

12 Sledeća stvar: bio je ovde zaštićeni svedok D-24. Rekao vam je o tim
13 zapisnicima. Ako pogledate, pa ćete vidjeti šta je i zbog čega je onako vođeno.
14 Negirao je postojanje proširenog Predsjedništva, Bogdan Subotić, Dragan
15 Kapetina, Rajko Kasagić... Imali ste izjavu Radovana Karadžića koju sam...
16 zapravo Go...Gojku Đogu, ali dobro, nije ušla u predmet, a samo je pominjem.
17 Velibor Ostojić je rek... negirao. Milan Trbojević, a podsjetiću vas, rekao je:
18 "Mi smo smatrali prošireno Predsjedništvo od tri člana; da su ono dvoje
19 Predsjedništvo, a da je Karadžić u proširenom Predsjedništvu."
20 Vidićete to ako...ako se po...pozovete... pogledate njegovu izjavu.

21 Opovrgla je Slobodanka Hrvaćanin. Opovrgla je da postojalo prošireno
22 Predsjedništvo - Momčilo Mičić.

23 Nije bilo ratno stanje, ako se sjećate, kao jedan uslov, i zapisnik
24 Predsedništva od 30. novembra gde tačno stoji: "Ne može se uvesti prošireno
25 Predsedništvo" - uvesti! Nekako je greškom Tužilaštvo reći /sic/: "Ne može
26
27
28
29
30

1 ostati". "Ne može se uvesti ratno Predsedništvo... prošireno Predsedništvo radi
2 toga što nije proglašeno ratno stanje zbog poznatih razloga."

3 Da sam ja bio toliko značajan - poslije toga je uslijedio promjena
4 Ustava - ja bi bio čla... potpredsednik Republike. Nego ja sam ostavio...ostao
5 predsednik Skupštine, a postali su dva člana potpredsednici Republike.

6 Ja ću vas podsjetiti i Ustavni zakon, pod kojim je uspostav... kojim je
7 predviđeno formuliranje proširenog Predsedništva u ratnom stanju. Vidjeli ste da
8 je Vlada 30. maja donijela taj akt, dala Karadžiću da potpiše. Nije bilo na
9 Predsjedništvu 31. maja. Bila je samo odluka o opštinskim Predsedništvima i dato
10 je na objavljivanje 1. juna, a datum te odl... te...tog zakona je 2.juni

11 Ja sam gledao odluku kod muslimanskog...muslimanske vlasti. Kod njih je
12 donesena odluka, zvanično. Formira se prošireno Predsedništvo u neposrednoj
13 ratnoj opasnosti i proširuje se sa predsednikom Republike i predsednikom Vlade.
14 U nas ta odluka nikad nije donesena, nije objavljena. Samo je... opštinske su
15 objavljene. Kad je ukinuto 17., onoga... decembra, ukinuta je samo opštinska
16 odluka o povjereništva, a nije ukinuta o proširenom Predsedništvu.

17 Ako vidite, imate dopis ovde. Imate sjednicu Predsjedništva 26. oktobra
18 1992. godine. Na toj sjednici napisano je: "Momčilo Krajišnik, član." A dopis
19 koji sam ja tog dana napisao Glavnom štabu piše: "Momčilo Krajišnik, predsednik
20 Skupštine...i Momčilo Krajišnik", potpis i štambilj, o...ovaj... Skupštine. Pa
21 ja bi, ako ikome, napisao bi, Glavnom štabu: "Ja, član Glavnog Predsedništva,
22 vrhovni komandant, naređujem to i to."

23

24

25

26

27

28

29

30

1 Ovde se poziva na 1. septembar 1992. Ako pogledate, dve sednice ima 1.
2 septembra. Na jednom zaključak ima, zapravo tačka, dnevnog reda, da se dobi...
3 da se nađe rešenje, oko smještaja Skupštine i Predsjedništva - dva posebna
4 organa. Više tačaka dnevnog reda u Vladi ima i zaključka, gdje se stoji: "Treba
5 Vlada da se konsultuje sa predsjednikom Skupštine i Predsedništvom." Može se u
6 svakom zapisniku vidjeti da je svakome bilo jasno da postoje dva odvojena
7 organa. Mi jesmo sjedili u jednoj zgradi jedno vrijeme. Onda smo se razišli. Oni
8 su otišli u "Famos", a ja sam ostao tamo na starom mjestu. Mi smo cijelu 1992.
9 godinu bili skupa.

10 Nijedne naredbe nema, ni odluke, ni papira gdje sam ja potpisao da sam
11 član Predsjedništva i stvarno mislim da je potpuno... da...da je... da nije
12 dokazano i da je potpuno neargumentovano. Pa ja bi bar znao da sam član
13 Predsedništva, nekad bi napisao to. To je mnogo veća funkcija nego biti
14 predsjednik Parlamenta.

15 Da se vratim na svoju završnu riječ. Ako me pitate na čemu zasnivam
16 ovakav svoj stav da nisam kriv želim da vas podsjetim na osnovu čega smatram da
17 su svi delovi optužnice se pokazali neutemeljenim.

18 Prvo: iako samo po sebi ne može biti inkrimisana...inkriminisana radnja,
19 pokazalo se da nisam bio vodeći član SDS-a. Ovu tvrdnju zasnivam na činjenici da
20 iako sam bio član SDS-a i ujedno član Glavnog odbora i član Kadrovske komisije,
21 u vremenskom intervalu koji obuhvata optužnica; to nije dovoljno da neko bude
22 proglašen za vodećeg člana jedne političke stranke.

23
24
25
26
27
28
29
30

1 Posebno što je...što je sad jasno da je Glavni odbor Srpske demokratske stranke
2 u drugoj polovini 1991. godine do aprila 1992. godine kada su počeli oružani
3 sukobi, zasedao najviše tri puta, a u 1992. godini nije održana ni jedna
4 sjednica niti je SDS kao stranka radila.

5 Također, kadrovska komisija SDS-a nije imala ni jednu sjednicu, nit je
6 donijela ni jednu odluku iz oblasti kadrovskih pitanja. Kadrovsku politiku je
7 vodio Izvršni odbor SDS-a čiji član nisam bio, niti sam prisustvovao ni jednoj
8 sjednici Izvršnog odbora Srpske demokratske stranke.

9 Više svjedoka je potvrdilo da su u SDS-u bile razdvojene stranačke od
10 državnih funkcija. Kao eklatantan primjer, navedena je činjenica da ni gospodin
11 Karadžić, kao predsednik stranke, jedini predsednik stranke, nije bio kandidat
12 za člana Predsjedništva Bosne i Hercegovine na izborima 1990. godine, a i Alija
13 Izetbegović, i Kljujić, i Pejanović, i Kecmanović - svi su bili kandidati za
14 Predsjedništvo. Kao što su kandidati... pardon.... Nije bio kandidat za člana
15 Predsjedništva na izborima 1990. godine kao što su kandidati za finansijske,
16 ministarske funkcije u Vladi i na drugim funkcijama Bosne i Hercegovine bile čak
17 nestranačke ličnosti. Podsjećanja radi, osim dva ministra iz reda srpskog naroda
18 koji su bili članovi SDS-a svi ostali su bili članovi... koji ostali nisu bili
19 članovi stranke, a bili su u vlasti pa je odvojena bila stranačka od državne
20 funkcije.

21 Ja sam imenovan za člana Glavnog odbora SDS-a sredinom 1991. godine, a
22 to nije značilo da sam postao funkcioner stranke. Moje imenovanje je
23 predstavljalo političku potrebu stranke zbog mog *rejtinga*, kako su tada
24 govorili, predsednika Skupštine Bosne i Hercegovine, a ne izborom na neku

25

26

27

28

29

30

1 funkciju u stranci koja bi me učinila važnim i uticajnim, vodećim članom SDS-a.

2 Drugo: nisam bio član ni jednog izvršnog organa u koji uključujem i
3 članstvo u Predsedništvu Republike Srpske.

4 Pošto sam objasnio o Predsedništvu, preskočiću ovaj pasus, pa ću
5 nastaviti drugi.

6 Znači, tačno je da sam bio na sastancima kao što su... sastancima
7 Predsedništva, koji su naziva Predse... sastanci Predsedništva, kao što su
8 članovi Predsedništva i članovi Vlade prisustvovali sjednicama Skupštine gdje se
9 jasno znalo da oni predstavljaju... prisustvuju kao gosti sa pravom da
10 ravnopravno učestvuju u raspravi, ali bez prava da učestvuju u odlučivanju.

11 Tako sam ja prisustvovao tim konzultativnim sastancima. Da nije
12 formirano prošireno Predsedništvo, po Ustavnom zakonu od 2.juna 1992. godine,
13 ukazao sam na dokaze koji su izneseni na ovom Sudu. Znači, održavani su
14 sastanci, vodeće političke ličnosti Republike Srpske najčešće u prisustvu šireg
15 broja prisutnih. A i to su bili konsultativni sastanci, a ne sastanci nekog
16 organa. Kažem da nisu bili sastanci nekog tela, iako, pošto su se takvi sastanci
17 nazivali sastancima Predsedništva, mogu se nazvati sastancima Predsedništva ako
18 je... ako je prisutan neko od čla... od najmanje dva člana Predsedništva
19 Republike Srpske.

20 Ovo što je bez sumnje sigurno utvrđeno jeste da nikad nisam iznio nek...
21 nisam izdao neku naredbu ili donio odluku podrazumijevajući da sam član

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 Predsedništva Republike Srpske.

2 Da je bila suprotna...suprotno, pojavio bi se bar jedan dokument koji bi
3 ukazao da sam bio ovlašten da kaznim počinioce ili da dam nalog da se neka
4 istraga sprovede ili preduzmu mere da se zločin spriječi. Jednostavno ja nisam
5 imao ovlaštenja da to uradim i da sam mogao i da sam to znao, a to možete
6 vidjeti iz bilo kojeg dokumenta. Ne možete vi iz *de facto* vlasti nekog kazniti,
7 nego samo iz *de jure* vlasti.

8 Utvrđeno je, bez ikakve sumnje, da nisam bio ovlašten da nekog kaznim
9 niti sam komandovao vojskom i policijom - što su bez rezerve svi svjedoci
10 potvrdili. Posebno je važno svedočenje svedoka Subotića Bogdana, ministra
11 odbrane, tada i Dragana Kapetine, njegovog saradnika.

12 Oni su bili ministri odbrane, zapravo radili u Ministarstvu odbrane. Kao
13 i da nisam informacije o radu Vlade i njenih ministarstava, odnosno da nisam
14 prisustvovao ni jednoj sjednici Vlade poslije njenog konstituisanja 12. maja
15 1992. godine i da nisam imao prava da utičem na odluke opštinskih organa i da
16 neko smijeni /nerazgovetno/... Ako se sjećate svjedočenja gospodina Tupajića...
17 kad ste... kad smo ga pitali: "Da li je Krajišnik tebe mogao smijeniti?" "Mene
18 je mogao smijeniti...", kad je on rekao, "...samo Skupština opštine koja me je
19 postavila."

20 To sve daje za pravo da se ne može zaključiti da nisam preduzeo sve mere
21 da kaznim ili spriječim vršenje zločina ili da upozorim.

22 Ovo mogu da dodam: da zbog nefunkcionisanja telefonskih i svih drugih
23 veza u najvećem delu vremena za koje me tereti optužnica, nisam ni bio niti
24 mogao biti obavešten o situaciji na terenu i eventualnim izvršenim zločinima. Da
25 dodam ovde, kaže se: mogao sam da budem informisan od poslanika. Gospodo sudije,

26

27

28

29

30

1 12. maja je bila sjed... bila sjednica Skupštine u Banja Luci. Vratili smo se
2 tada i tek 25. jula je bila druga sjednica Skupštine kada smo bili samo dan i
3 otišli na Londonsku konferenciju.

4 Prva sjednica je bila 11. augusta kad smo mogli - ajde da kažem - malo
5 popričati, kad je već... kad su već Vlada dobila nalog da istraži zločine na
6 teritoriju Republike Srpske. Ja nisam imao kontakta sa poslanicima prije toga.
7 Drugo je što se to hipotetički priča, ali konkretno, tačno se zna kad sam mogao
8 sa nekim od poslanika da sjednem.

9 Ovo mogu da, kao dodatak prednjem mogu da ukažem da je sa svakog
10 sastanka - a molim vas, pogledajte - na kome sam bio prisutan, a na kome je bilo
11 izneseno makar sumnja da su se neke...neki zločini desili; preduzeti konkretne
12 aktivnosti da se takva sumnja...sumnja proveri i eventualni zločinci kazne.

13 Treće: šest strateških ciljeva i uputstvo o organizovanju srpskog naroda
14 u Bosni i Hercegovini u vanrednim okolnostima, poznatim kao varijanta A i B.
15 Dokazano je da...da se ne radi ni o kakvim planovima, ja bar tako mislim da je
16 dokazano, da se preuz... za preuzimanje vlasti u područjima koje su Srbi
17 smatrali nacionalnim etničkim prostorom. Bez svake sumnje, dokazano je bar ovo
18 da šest strateških ciljeva kao posebna odluka nisu usvojeni na sjednici Narodne
19 Skupštine Srpske Republike Bosne i Hercegovine 12. maja; nego samo u okviru
20 informacije izneseni i informacija verifikovana. Da ne kažem da je godinu dana
21 kasnije ta odluka, iako da kažem nije bila odluka, objavljena. Dok se najmanje
22 varijanta A, gdje su Srbi bili u većini, ni na jednom mjestu u Republici Srpskoj
23 nije primijenila, jer trebalo je rasformirati skupštine, pa formirati druge, pa
24
25
26
27
28
29
30

1 izabrati novu Vladu; ni na jednom mjestu.

2 A B varijanta, ako se sjećate, u većini, u nekim opštinama koje je
3 pominjalo Tužilaštvo je o njoj raspravljano, ali nigdje se nije dosljedno
4 primijenila.

5 Šest strateških ciljeva su predstavljali političku platformu. Ja to
6 znam. Ja sam učestvovao kad smo spr...spremali da bi se znali za što se zalažemo
7 na...na ovaj... pregovorima i šta smo, zalagali se prije toga sa međunarodnom
8 zajednicom. Nikakve osnova nije bilo da mi planiramo nekakav rat. I zato je
9 potpuno netačno da smo mi tada imali ratne ciljeve.

10 Varijanta A i B; ja ne znam; ali vjerovatno, ako je vila na terenu,
11 vjerovatno je neko distribuisao /sic/. Ali ja stvarno ne mogu iza toga da
12 stojim. Ja znam samo da je nikad nije Skupština usvojila. Vidio sam da nije čak
13 ni stranka, a ko je distribuisao /sic/, da li imala kog uticaja? Ja mislim da
14 nije imalo uticaja jer nisam naišao na opredmećenje njihovih zaključaka.

15 Ja sam tada rekao, ovdje sam iznio zašto su šest strateških ciljeva
16 politička odluka, ako se sjećate, politički cilj. Ja sam naglasio bio greškom da
17 je tada Karadžić rekao, na toj sjednici 12. maja. Kad sam pregledao stenogram;
18 ja sam rekao na 37. tački, na 37. stranici. To je 02149476; gdje sam tačno
19 rekao: "Kad se tiče koridora, u našim razgovorima koji se vode sa hrvatskom
20 nacionalnom zajednicom, rekli smo pregrupisanje teritorija. Nismo rekli
21 'koridor'." Vidjeli ste ako je ko čitao.

22 Ovo je citat za koji sam stranicu stenograma priložio kao dokazni
23 materijal jasno da govori da namera naše strane da strateške ciljeve

24

25

26

27

28

29

30

1 ostvarujemo političkim sredstvima. Konkretno, kod ovog drugog cilja, trebali smo
2 ga dogovoriti sa hrvatskom nacionalnom zajednicom koja je većinski bila
3 naseljena u Posavini kuda je koridor trebao da prođe, a gdje smo mi imali
4 određenih teritorija i oni, pa bi se zamjenom teritorija gdje bi bila uključena
5 i teritorija oko Kupresa, našao koridor. Imali smo prije toga sastanak u Gracu.

6 Ovo je citat za koji sam... Svi pokušaji da se dokaže da su neki
7 učesnici ove sednice Narodne skupštine shvatili da treba da ostvarimo strateške
8 ciljeve ratom, jah...jas...jasno je dokazano da su pogrešni.

9 Pogrešno je jer smo na istoj sjednici usvojili apel Europskoj zajednici
10 da se zalažemo za nastavak konferencije - znači na istoj sjednici Bosne i
11 Hercegovine - sa vremenom trajanja sve do postizanja političkog rešenja za Bosnu
12 i Hercegovinu nezavisno od eventualnog nastavka oružanog sukoba.

13 Podsetiću vas, gospodo sudije: to bio 12. maja. 13. maja telefonski
14 razgovor gospodina Mladića i Unkovića gdje Mladić kaže: "Moramo poštovati
15 primirje koje je doneseno tamo." Istog dana, razgovara gospođa Plavšić sa Mićom
16 Stanišićem i njemu kaže: "Mora se prekinuti bombardovanje iako vas napadaju, jer
17 moramo poštovati primirje... " Mi smo 13...

18 PREVODILAC: Gospodine, molim Vas, malo usporite. Hvala.

19 OPTUŽENI: Hvala. Izvinite, molim.

20 13. maja, da dodam, mi smo bili u Banja Luci na proslavi dana MUP-a. 14.
21 maja, imate u knjizi gospodina Zimmermana, gospodin Koljević i gospodin Karadžić
22 su bili na sastanku kod njega. Ja sam bio u Beogradu i kad mi je ovde rečeno:
23 "Znao si za bombardovanje Sarajeva 14. maja." Nisam znao. Nisam bio na Palama,
24 najmanje to.

25

26

27

28

29

30

1 Hoću da kažem zašto su strateški ciljevi bili politička platforma. 12.
2 maja kad smo predlagali pregovore, dok se ne napravi rešenje, ni jedan strateški
3 cilj nismo imali ostvaren. Ako smo hteli rat, rekli bi: "Sačekajte dva, tri
4 mjeseca da mi ostvarimo svoje ciljeve, pa ćemo ići na pregovore!" Tada smo jasno
5 rekli: "Odmah prekidamo sve. Hoćemo pregovore!"

6 Ovde se jedna vrlo, da kažem, snažna teza postavila, da sam ja bio moćan
7 čovek. Ako analiziramo neke od izjava koje su izneseno pred Sud...Sudsko veće
8 možemo sa sigurnošću zaključiti da nije potvrđena ova teza Tužilaštva. U najviše
9 slučajeva se radi o pogrešnom tumače...tumačenju nekih mojih karakternih osobina
10 što je daleko od moći koja je imala za posledicu izvršenje zločina.

11 Iznad toga, teza o mojoj ličnoj moći je u suprotnosti sa logikom. Jer da
12 bi se jednom čovjeku moglo reći da je moćan onda moraju da budu ispunjena, po
13 meni, najmanje dva uslova. Mora to lice da ima zakonska ovlaštenja i iz tih
14 ovlaštenja da crpi svoju moć. I drugo: da je neko lice uzurpiralo moć koja mu po
15 zakonu ne pripada.

16 Sva zakonska legislativa jasno pokazuje da nisam imao zakonska
17 ovlaštenja i da po osnovu toga osnova nisam mogao da imam moć odlučivanja. Nisam
18 imao u papirima i u zakonu tu moć. Znači, ostaje samo da sam uzurpirao
19 ovlašćenja koja su pripadala drugom. U ovom slučaju, ja sam morao da svoju
20 faktičku moć potvrdim svojim ponašanjem; davanjem odluka i aktivnim potezima. Da
21 se to nije desilo ni u jednom slučaju, ni u jednom slučaju, pokazali su

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 dokazi koji su prezentirani pred ovim Sudom.

2 Moj ugled i popularnost - kako su to neki nazvali - ja bi volio da je to
3 tako, ali sigurno da je to pretjerivanje, koje su kao moć nazivale neke
4 neupućene ličnosti, stekao sam kao funkcioner Bosne i Hercegovine na mestu
5 predsednika Skupštine, a ne funkcioner Republike Srpske što kazuje da se ne
6 radio o moći nego o mom političkom rejtingu koji sam stekao radom u ambijentu
7 prvog višestranačkog Skupštinskog saziva. Taj rejting sam zbog političke
8 situacije u Bosni i Hercegovini u kojoj je rešavano sudbonosno pitanje za srpski
9 narod, kasnije samo dograđivao kao predsednik Skupštine Republike Srpske.

10 Pošto ja znam - ne pogađam nego znam i znam da Bog sigurno zna - da niti
11 sam na funkciji koju sam obavljao imao moć, niti sam moć prigrabio od nekog
12 drugog i na taj način zloupotrebio svoju ulogu u političkom rukovodstvu
13 Republike Srpske.

14 Da bi vidjeli da je ova teza o mojoj navodnoj moći potpuno neutemeljena,
15 podsjetiću Sudsko vijeće na izjave svjedoka koji su svedočili na ovu činjenicu.
16 Oni su kroz deduktivni metod ispitivanja prvo tu tezu iznijeli, da bi kad su
17 ispitivani induktivnim metodom, bezuspešno pokušavali da objasne svoju tvrdnju o
18 mojoj navodnoj moći u vreme koje obuhvata optužnica. Tragikomično je, ali ova
19 vrsta svjedoka je u stvari najbolje objasnila moj položaj koji sam imao. Ovi
20 svjedoci su objašnjavali, ne moju moć, nego sasvim nešto drugo; toliko daleko od

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 moći da je teško razumeti da nisu bili svesni svoje zablude.

2 Da vas podsetim, gospodo sudije: jedni svjedoci su izjavili da sam bio
3 poznat kao čovek koji beleži obaveze; drži riječ; koji, ako nešto obeća
4 sagovorniku obećanje bi držao i zato sam za njih bio moćan. Drugi su
5 objašnjavali moju moć stavljajući akcenat na činjenicu da mnogo i marljivo radio
6 objavljujući razne poslove... obavljajući razne poslove i da sam primao veliki
7 broj stanaka. Dodavali su da su me smatrali moćnim jer se ljudi ne bi obraćali
8 meni da im nisam izvršavao njihove zahteve i po njima... i po njima izvlačili su
9 zaključak da onaj koji izvršava zahtjeve ne može biti niko drugi nego neko ko je
10 u mogućnosti, odnosno ko ima moć da izvrši preuzetu obavezu. I zbog toga su
11 iznosili zaključak da sam bio moćan, iako nisu - kako sami tvrde - bili u toku
12 šta sam sa strankama razgovarao ni šta su njihovi zahtevi bili.

13 Oni nisu znali da sam pomagao strankama na taj način što sam ih upućivao
14 na lica koju su im mogla da pomognu, kao i da sam davao savete kako svoj problem
15 da reše. Ili pak, što sam u ime njih molio one koji su imali ovlaštenja da im
16 pomognu.

17 Imali ste primjer kad sam poslao svoga šefa Kabineta u Zvornik i kad je
18 taj predsednik opštine rekao: "Ja neću da prihvatim da to uradim i da vratim tu
19 ženu u stan. Ono što je Krajišnik oslobodio, neka on dođe pa nek' uzme." Ja
20 nisam mogao nekom narediti. Mogao sam ga zamoliti i da poslije kažem: "Pa to je
21 činjenica." To vam je rekao zaštićeni svedok, mislim da je D...D-9.

22 Tre...treća grupa svjedoka je iznijela, po njima, najvažniji izvor moje
23
24
25
26
27
28
29
30

1 moći. "Otkrili" su Sudskom veću da sam bio moćan jer sam uspešno vršio svoju
2 funkciju predsednika Parlamenta i na taj način pridobio simpatije građana, kako
3 oni kažu, ne smo iz reda srpskog naroda, nego i simpatija pripadnika drugih
4 naroda.

5 Ova grupa svjedoka je ustvari ovom prethodnom argumentu dodavala
6 činjenicu da sam učestvovao na pregovorima sa druge dve nacionalne zajednice o
7 političkom rješenju krize u Bosni i Hercegovini i da sam zbog toga postigao
8 zavidan ugled i dostigao veliku popularnost - što su opet preveli u moju
9 faktičku moć. Oni su učešće na konferenciji o Bosni i Hercegovini navodili kao
10 najvažniju funkciju koja po njima nije pripadala meni, a iz koje sam crpio
11 najveću moć.

12 Ustvari, oni su zamenom teza, govorili potpunu neistinu. Zaboravili su
13 činjenicu - ili su namerno prećutali - da su me poslanici Parlamenta Bosne i
14 Hercegovine iz reda srpskog naroda 24. oktobra 1991. godine na prvoj osnivačkoj
15 skupštini srpske Skupštine, da tako nazovem, imenovali zajedno sa drugih pet
16 kandidata; sa gospodinom Karadžićem, gospodinom Koljevićem, gospođom Plavšić,
17 gospodinom Buhom i gospodinom Maksimovićem da predstavljam srpsku nacionalnu
18 zajednicu u pregovorima sa Muslimanima i Hrvatima.

19 Takođe nisu iznijeli činjenicu da sam baš na njihovo insistiranje "da se
20 osveži delegacija", Skupštini najmanje dva puta - 11.marta 1992. godine i 25.
21 jula 1992. godine - direktno predložio da se umjesto mene imenuje drugi učesnik
22 u pregovorima i indirektno predložio da se umesto mene imenuju oni, baš ovi koji

23
24
25
26
27
28
29
30

1 su predlagali u pregovarački tim; što poslanici nisu prihvatili. Prećutali su da
2 su poslanici nisu hteli da imenuju... da menjaju delegaciju, pre svega...svega
3 jer su razumeli zalaganje za osveženje delegacije kao nezdravu želju baš
4 predlagača da se lično promovišu mimo vlastitih sposobnosti.

5 Da nisam optužen, nikad ne bi saznao da me neko može smatrati moćnim što
6 sam učestvovao u timskom radu na jednom sudbonosnom pitanju za moj srpski narod.

7 Sad sam svestan da je ta optužba stvar, moram da kažem, nezrelih stavova
8 pojedinaca i njihove lične ljubomore, a ne nekakve moje moći. Ovo moje uverenje
9 su učvrstili najviši političari iz Republike Srpske koji su svedočili pred ovim
10 Sudom. Verujem da je to zaključilo i Sudsko veće jer imalo je moguć...mogućnost
11 da čuje njihova svedočenja.

12 U sklopu prednje optužbe stoji i potpuno neistinito svedočenje svedoka
13 Tužilaštva, gospođe Plavšić i gospodina Davidovića, o navodnom mom podržavanju i
14 učestvovanju u kriminalnim radnjama za vreme oružanog sukoba u Bosni i
15 Hercegovini. Posebno je gospođa Plavšić iznijela šokantno svedočenje da je u
16 trgovini oružjem sa muslimanskom stranom, u kom sam, po njoj, ja učestvovao,
17 upoznala poslanike na sjednici Skupštine Republike Srpske.

18 U sklopu tih optužbi, gospođa Plavšić me teško optužila navodeći da je
19 na njeno pitanje "zar se mora prodavati oružje muslimanskoj strani" u mom
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 prisustvu dobila odgovor od gospodina Karadžića da je to nužno, a drugo što je
2 navela da je moja kuća u Zabrdū na liniji razgraničenja, koja je poslije sva
3 devastirana od bomba od Muslimana; gdje mi je ranjen otac, gdje mi je poginula
4 snaha; da je bila skladište oružja za prodaju Muslimanima koji bi tada gađali tu
5 moju kuću i...i...i gađali moje komšije.

6 Na nje... na ovu njenu izjavu hteo sam da joj postavim neka pitanja koja
7 bi otkrila da ona ne govori istinu. Pošto nisam uspeo da je ispitam na ove
8 činjenice, i pored toga što sam bio siguran da takvo ili slično pitanje nikad
9 nije bilo na dnevnom redu nekog od zasedanja Skupštine, opredelio sam se da
10 izvršim dodatne prover...provere svog sećanja. Želeo sam da sam sebi rešim
11 dilemu da li ona ne govori istinu; što namjerno želi da me naudi ili što je
12 pritisnuta godinama pomešala zle namere sa činjenicama. Na žalost, prema kraju
13 ove male istrage, nisam utvrdio da je iznošenje njenih neistinitih navoda
14 proizvod lakovernosti, nego namere da se sve /nerazgovetno/ na moje ime.
15 Nažalost, gospođa Plavšić je namjerno netačno svedočila.

16 Pored toga što mi je imputirano da sam zbog funkcije predsednika
17 Skupštine bio stekao popularnost, što su tumačili kao moju moć, pripisivali su
18 mi i bliskost sa Radovanom Karadžićem, kao izvor moje moći. To su govorili, pre
19 svega, oni pojedinci gdje je... koje je Radovan Karadžić imenovao za neku
20 funkciju u organima vlasti u ime SDS-a; primjer je gospođa Plavšić i gospodin
21 Đerić. Iako je to svojstveno i drugim svjedocima koji su tu činjenicu... na tu
22 činjenicu svjedočili.

23 Njih dvoje gospodin Karadžić je imenovao za funkcije koje su... koje se
24 mogu ubrojati u najviše na početku... na početku...na početku rata... na početku
25 političkog života u Bosni i Hercegovini, a kasnije u Republici Srpskoj.

26

27

28

29

30

1 Gospođa Plavšić je... gospođu Plavšić je gospodin Kara...Karadžić, a ne
2 mene, 1990. godine imenovao za člana Predsedništva, ispred SDS-a, a gospodina
3 Đerića, prvo za ministra u Vladi Bosne i Hercegovine, a kasnije za prvog
4 predsjednika Vlade Republike srpskog naroda Bosne i Hercegovine.

5 Kad su njih dvoje, a i ostali, predlagani 1990. godine za visoke
6 funkcije u vlasti Bosne i Hercegovine, ja nisam bio predložen ni za jednu
7 funkciju sličnog značaja iako sam poznavao gospodina Karadžića.

8 Za razliku od njih, mene je opštinski odbor Srpske demokratske stranke
9 Novi Grad predložio za... kao rezervnog kandidata za poslanika na listi u regiji
10 Sarajevo koja je obuhvatala kandidate iz više od 10 opština.

11 Da bi moje ime opuno...opuno...opunomoćenici Karadžića stavili na
12 poslednje mesto. Ja sam izabran za poslanika tek u rezervnom brojanju glasova
13 kad su stranke koje su otpale, njihovi brojevi dati strankama koje su prošle, ja
14 sam kao rezervni kandidat prošao.

15 Kao kad sam prošao kao kandidat, nisam bio predložen za predsednika
16 Skupštine. Bio je predložen gospodin Trbojević. I kad on nije prošao, zbog toga
17 ne što nije bio dobar, nego zbog toga što je bio problem za poslanike regionalna
18 zastupljenost; ja sam kao rezervni kandidat postao predsednik Skupštine.

19 Nisam gospodo...gospodo poslanic... gospodo sudije... Kad je Ustav
20 mijenjan 1992. godine u decembru mjesecu; tada je ako sam ja bio važan, Karadžić
21 je mogao onda mene predložiti za potpredsednika, ovaj... Republike. Predložena
22 je gospođa Plavšić.

23 Podsetiću vas, krajem rata, kad je poslije Dejtonskog sporazuma, kad je
24 Karadžić abdicirao, nije dao te funkcije svoje meni; ni predsednika Republike,

25

26

27

28

29

30

1 ni predsednika ovaj... ni predsednika stranke. Izabrana je gospođa Plavšić za
2 predsednika Republika 1996. godine. Izabran je gospodin Buha za predsednika
3 stranke. Kada je... su bili izbori, niko htio da ide da bude član Predsedništva
4 Bosne i Hercegovine; ni gospođa Plavšić ni ostali. Ona je postala predsednik
5 Republike. Buha je postao predsednik stranke, a ja sam tada - pošto sam dobio
6 saglasnost da su najviše, da...da...da bi željeli da ja budem dole član -
7 pristao sam da budem član Predsedništva Bosne i Hercegovine.

8 Tužilaštvo je iznijelo optužbu, pošto vidim da je kratko vrijeme ja ću
9 pokušati sada da parafraziram jer ću, bojim se, neću moći sve da pročitam.

10 Tužilaštvo je iznijelo optužbu da je srpska stranka...strana
11 uspostavljala paralelne institucije s namerom da se sruši Bosna i Hercegovina.
12 Ja ću vas podsjetiti da je na sjednici Skupštine; mi smo samo reakciju vršili na
13 poteze muslimanske strane.

14 Na Skupštini u januaru mjesecu 1991. godine Alija Izetbegović je izašao,
15 pokojni, i iznio platformu i dobio aplauz; zalaganje da Bosna ostane u
16 Jugoslaviji. U februaru mjesecu predlaže se deklaracija da idu kao samostalna
17 država.

18 U aprilu mjesecu srpska strana pokreće pitanje regionalizacije kao
19 politički odgovor. Potpuno ustavno je bilo moguće da se regionalizacija izvrši i
20 bila je i prije rata. Kad je to u aprilu urađeno, onda smo rekli: "Ajde da
21 donesemo preporuku Skupštine Bosne i Hercegovine da se ne vrši regionalizacija
22 jer je poprimila političke dimenzije, nego da se raspravlja o deklaraciji."
23 A raspravljali smo o deklaraciji.

24 I kad nismo uspjeli, prišlo se razgovorima o istorijskom sporazumu
25 Muslimana i Hrvata. To je gotovo bio dogovoreno i muslimanska strana je u julu
26 mjesecu izašla iz tog...iz tog dogovora; da bi srpska strana opet u augustu
27 pokrenula, nastavila regionalizaciju.

28 U septembru mjesecu, sâm Izetbegović predlaže Skupštini zaključak i
29
30

1 usvaja se skupštinski zaključak da niko nikome ne nameće rešenja. Pregovaraćemo,
2 kako su govorili, do beskonačnosti. "Bolje je da pregovaramo do kraja života
3 nego da ratujemo."

4 Da bi u oktobru mjesecu, donio deklaraciju, ponovo memorandum, kad je
5 došlo do raspada sistema.

6 I kada smo počeli pregovore u januaru, 25. januara 1992. godine, bila je
7 rasprava o referendumu. Samo smo trebali da donesemo odluku da se vrši... da se
8 vrši nekakva regionalizacija Bosne i Hercegovine i da izađemo svi na referendum.
9 Sporazum je bio postignut. Izašao je gospodin Čengić, potpredsednik SDA i
10 potpredsednik Vlade. Imate u tom stenogramu Skupštine Bosne i Hercegovine gdje
11 je rekao: "Vlada će uraditi regionalizaciju. Dogovorili smo se!" Da bi samo za
12 deset minuta izašao gospodin Izetbegović i rekao je: "Idemo mi na referendum!
13 Nema transformacije." I tada je sve pošlo niz strmu. Došao je gospodin
14 Cutilheiro. Srećni smo bili da je došlo do sporazuma.

15 24., vidjeti ćete, ovoga... marta, muslimanska strana izlazi pred
16 odlazak u Brisel i kaže: "Mi smo se samo ovde zamajavali vas jer mi nećemo da
17 vršimo transformaciju Bosne i Hercegovine. Hoćemo i pozvaćemo i opoziciju, i sve
18 patriotske", kako kažu, "snage i hoćemo da Bosna ostane ovakva kakva jeste."

19 Nisam ja se zalagao za podjelu Bosne nikada. Ja sam bio da Bosna i
20 Hercegovina ostane u Jugoslaviji prvo, kao i sva... cijela srpska strana. Ali
21 kada nismo uspjeli da druga strana to prihvati, prihvatili smo Bosnu i
22 Hercegovinu. I rekli smo: "Hajde da se transformiše... da napravimo unutrašnju
23 nekakvu svoju autonomnost."

24 Gospodo sudije, kad smo predlagali muslimanskoj strani i hrvatskoj:

25

26

27

28

29

30

1 Bosna i Hercegovina neka bude gotovo samostalna država, a da ostanemo u
2 Jugoslaviji...da imaju samo nekoliko funkcija na nivou Jugoslavije. Rekli su:
3 "Nećemo da budemo manjina. Hoćemo da imamo Bosnu kao državu." Što smo njima
4 predlagali nisu prihvatili u Bosni u Hercegovini. I to je verifikovano i u
5 Cutilheirovom planu i u svakom sporazumu do Dejtona, osim u Vance-Owenovom planu
6 kad su napravili smjel potez da ponište taj dogovor. Dogovorili smo se mi bili.

7 Momčilo Krajišnik je potpuno legalista. Stalno sam zastupao ono što smo
8 dogovorili kao kompromis. Nije moj... nije moja želja bila da imamo entitet u
9 Bosni i Hercegovini. Ja sam volio Jugoslaviju. Volio sam tu svoju veliku državu;
10 i Sloveniju, i Hrvatsku i sve ostalo... jer je došlo do sloma sistema, onda
11 jednostavno dajte da ne bude rata. I to je bio kompromis.

12 Zločini. Kažu da sam, kažu da sam ja mogao da...da znam za zločine. Ja
13 vas uvjeravam, a ovo ću sada skratiti: nisam znao ni za jedan zločin. Kad se
14 pojavila indicija neka... Ja sam gospodo sudije vama pokazao... Mene je tamo na
15 aerodromu upoznao gospodin, onaj, Silajdžić, da ima neke djevojke u Foči. Ja sam
16 odmah svog pratioca /nerazgovetno/ poslao. Dovedi su dve njih. Ja sam se
17 iznenadio da one postoje. Jedna je bila trudna i rekla je: "Ne, ne, niko mene ne
18 zlostavlja. Ja idem kući.", a ova druga je pristala. Ja je odveo na aerodrom.
19 Silajdžić ju je predao kao na revers.

20 Ja bih svaki zločin sankcionisao. Ja imam svoju djecu. Zadnja stvar koju
21 bi utjecao i podržavao nekoga... Zašto bi ja zlikovcima podržavao njih što vrše
22 zločine ako to ja...ako to ne pomaže, ako to niko živ na svijetu ko je...ko je
23 normalan ne bi trebao da podrži.

24 Ja sam... ja sam rekao ovde... kažu meni da nisam kredibilitetan radi
25 toga što nisam, što sam rekao: "Nisam nikad čuo za Keraterm i ovaj... Omarsku."

26

27

28

29

30

1 Nisam čuo šta se desilo u Keratermu i Omarskoj. I prvi put sam ovde čuo šta se
2 desilo i to je meni šokantno, strašno da to može u ovom vremenu da se desi.
3 Znači, nisam čuo šta se desilo, ali ovde sam dao... i to je bila suština...
4 suština cijelog problema.

5 Etničko čišćenje: samo ću, kratko. Etničko čišćenje... - Ja sam, gospodo
6 sudije, ja ne tvrdim da nije bilo pomjeranja stanovništva. Ja sam rekao kako je
7 bilo i Srba pomjeranja i ne znam dalje. Ali znam da sam dao dvije izjave i da
8 sam uvijek bio za to... Ja sam otišao sa svog podru... sa svoje... od svoje
9 kuće. To je... str... Ja danas sanjam svoju kuću i tamo gdje sam rođen. Nikad ne
10 bi zaželio nikome živom da...da...da...da...da to doživi. Ja sam mogao dati
11 izjavu i da vjerujem onima koji su tamo išli da to utvrđuju ili to desilo se ili
12 nije. A sada vidim velikih pomjeranja je bilo i nije tačno da je sve bilo čisto,
13 ako mogu tako da slobodno uzmem sebi za pravo.

14 Rušenje verskih objekata. Ja sam ovdje našao jedno...jednu...jednu
15 publikaciju Srpske Pravoslavne Crkve i priložio sam je, ne da opravdam zločine
16 rušenja objekata, nego sam pokušao da vam dam nekakav argument da li je rat bio
17 jel šta. Ali to je neverovatno kako su porušeni svi objekti, ovaj... vjerski.
18 Kao da je nekakav zao duh izašao iz ljudi i svi su rušili te vjerske objekte,
19 što je strašno. Ja to nikad ne bi podržao kao čovjek.

20 Završna napomena: smatram da je pred Sudsko veće Međunarodnog Tribunala
21 za bivšu Jugoslaviju u procesu protiv mene prezentirano dovoljno dokaza da se
22 potpuno negiraju navodi optužnice Tužilaštva, da sam učinio, skrivio ili da
23 nisam preduzeo nekakve mere... nikakve mere da se ratni zločini nad Muslimanima
24 i Hrvatima izvrše u toku ratnih zbivanja u Bosni i Hercegovini.

25 Smatram da je dokazano da sam činio sve napore da se dođe do pravičnog
26 političkog rešenja. Dokazano je... dokazano je da se srpska strana nije zalagala
27 za bilo koje rešenje koje je izlazilo iz okvira stavova koje je zastupala

28
29
30

1 međunarodna zajednica. Zalagala se je srpska strana u toku rata celo vreme...

2 PREVODILAC: Usporite malo.

3 OPTUŽENI: ... za momentalni prekid rata i povlačenje srpske vojske sa
4 značajnog dela teritorije, zanemarujući da u svom vlasništvu srpski narod ima,
5 nesrazmerno broju stanovništva, veći procent teritorije Bosne i Hercegovine od
6 druga dva naroda.

7 Za svoj iskaz sam pred Sudsko veće iznio veliki broj dokumenata koji
8 nisu uvršteni kao dokazni predmet. Nepravедna je tvrdnja da nisam kredibilitetno
9 svedočio. Nikad, kao što u svom životu nisam govorio neistinu, i ovde nisam
10 govorio neistinu. Svaki svoj navod sam ovde dokumentovao, gospodo sudije, sa
11 dokazom sutradan kad sam svedočio. Mogli ste svaki moj navod da vidite zašto sam
12 tako svedočio. Nažalost, mnogi navodi nisu uvršteni kao dokazni materijal.

13 Zbog prednjih zaključaka smatram da Sudsko veće ima dovoljno dokaza da
14 odbaci u potpunosti optužbe Tužilaštva protiv mene. Nadam se da će tako i biti
15 jer svaka drugačija odluka bi bila suprotna istini i pravdi. Zato, radi istine i
16 pravde, u momentu kad mi se treba izreći presuda, pozivam svakog pripadnika
17 muslimanskog i hrvatskog naroda, ako ima dokaz protiv mene, da kad preda ovom
18 Sudskom veću i da mi se i po njemu sudi. Ne plašim se nikakvih novih dokaza jer,
19 iako nesrećan zbog svih saznanja o zločinima koji su činjeni nad nedužnim ljudima
20 u toku ovog nesrećnog rata u Bosni i Hercegovini, ja sam i spokojan jer mogu
21 čiste savesti da izjavim pred Bogom i pred vama gospodo sudije, da ne samo da se
22 ne osjećam krivim, nego da nisam kriv ni prema navodima koje je zastupalo

23

24

25

26

27

28

29

30

1 Tužilaštvo. Ja se nadam da će Bog dragi dati i da ćete i vi također presuditi
2 prema istinitim dokumentima.

3 Hvala vam lijepo. I na kraju hoću da vam se zahvalnim za ovo druženje od
4 dve i po godine. Nisam na ljut na Tužilaštvo jer svak' radi svoj posao. Ja sam
5 uvjeren, iako sam od mnogih ljudi s kim sam razgovarao, jednostavno prežaljen.
6 Svi su me otpisali, ali ja sigurno znam da će pravda pobijediti i znam da ćete
7 vi donijeti pravičnu odluku. Hvala vam, gospodo sudijske. Neka vam Bog dragi dâ
8 prema zaslugama i prema vašoj pravičnoj odluci /sic/.

9 Hvala vam.

10 SUDIJA ORIE: [simultani prevod] Hvala, gospodine Krajišnik.

11 Ovime je zaključeno suđenje koje je počelo 3. februara 2004. Tog sam
12 dana rekao da bi to suđenje nas moglo držati na okupu dvije godine. Pokazalo smo
13 da smo u ovoj sudnici već 31 mjesec.

14 Presuda će biti donesena u odgovarajućem vremenu. Datum će biti
15 najavljen jednim nalogom koje će Vijeće izdati čim bude bilo u stanju.

16 Prekidamo s radom.

17 SUDSKI SLUŽBENIK: [simultani prevod] Ustanite, molim.

18 ... Sednica završena u 18.59h, *sine die*.

19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30